

WYŻSZA SZKOŁA PEDAGOGICZNA W ŁODZI

PEDAGOGIKA

Pedagogika szkolna i terapia pedagogiczna

Karolina Kałużna

numer albumu 4426

Gotowość dziecka 6-letniego

do podjęcia nauki w szkole

Praca magisterska

napisana pod kierunkiem

dr Marii Koszmider

Łódź 2013

SPIS TREŚCI

WSTĘP	5
--------------------	---

ROZDZIAŁ I.

PROBLEM DOJRZAŁOŚCI SZKOLNEJ ŚWIETLE LITERATURY	7
--	---

1.1 Definicje dojrzałości szkolnej.....	7
---	---

1.2. Aspekty dojrzałości szkolnej.....	10
--	----

1.2.1. Rozwój fizyczny.....	10
-----------------------------	----

1.2.2. Rozwój intelektualny.....	13
----------------------------------	----

1.2.3. Rozwój emocjonalno-społeczny.....	17
--	----

1.3. Rola rodziny i środowiska w osiągnięciu przez dziecko dojrzałości szkolnej.....	20
---	----

1.4. Sylwetka dziecka dojrzałego do nauki szkolnej.....	26
---	----

1.5. Trudności w osiągnięciu dojrzałości szkolnej.....	31
--	----

ROZDZIAŁ II.

METODOLOGIA BADAŃ WŁASNYCH	37
---	----

2.1. Przedmiot i cele badań.....	37
----------------------------------	----

2.2. Problematyka badawcza.....	38
---------------------------------	----

2.3. Metody, techniki i narzędzia badawcze.....	39
---	----

2.4. Charakterystyka badanego środowiska i teren badań.....	41
---	----

2.5. Organizacja i przebieg badań.....	42
--	----

ROZDZIAŁ III.

ANALIZA I INTERPRETACJA WYNIKÓW BADAŃ WŁASNYCH	43
---	----

3.1. Badania ankietowe wśród rodziców.....	43
3.2. Wywiad z nauczycielami.....	58
3.3 Uzyskane wyniki wobec przedstawionej problematyki badawczej.....	61
3.4. Skala Gotowości Szkolnej.....	63
PODSUMOWANIE.....	67
BIBLIOGRAFIA.....	68
ZESTAWIENIE TABEL.....	70
ZESTAWIENIE WYKRESÓW.....	71
ANEKSY.....	72

wSTĘP

Szkoła jest pierwszym miejscem pracy dla każdego dziecka. Dobry start w niej pozwoli dzieciom radzić sobie z późniejszymi trudnościami, dostosowywać się do wymagań szkolnych, a także korzystać z należnych im praw. To od tego momentu zależy czy ukształtuje się przyjazny stosunek uczniów do szkoły, do nauki i do nauczycieli, czy powstaną pozytywne motywacje do uczenia się.

Właśnie ze względu na ogromny wpływ pierwszych dni nauki w szkole na wszystkie kolejne etapy edukacji dziecka, nie można dopuścić do tego, aby jego pierwsze kroki w szkole łączyły się z trudnościami. Mogą one bowiem zniechęcić dziecko do nauki, wytworzyć u niego przekonanie, że to, czego wymagają od niego nauczyciele, a pośrednio także rodzice, przerasta jego możliwości, że jest ponad jego siły, że wiąże się dla niego z pasmem nieustających przykrości i porażek. Przekonanie takie może towarzyszyć dziecku przez cały przebieg nauki szkolnej, wpływając ujemnie na jego stosunek do otoczenia i do samego siebie.

Wszystko to zależy, między innymi, od stanu gotowości dziecka do podjęcia nauki, od jego dojrzałości szkolnej. Tymczasem w 2009 roku weszła w życie Ustawa o obniżeniu wieku obowiązku szkolnego. Decyzją Ministra Edukacji Narodowej sześciolatnie dzieci zostały objęte obowiązkiem szkolnym, chociaż jeszcze w roku 2011 możliwy był wybór rodziców: posłać dziecko do przedszkola czy do pierwszej klasy szkoły podstawowej. Od 2014 roku wszystkie sześciolatki będą musiały trafić do szkół.

Decyzja MEN spotkała się z różnym przyjęciem rodziców, co jest zrozumiałe ze względu na niejednakowy rozwój dzieci i odmienną ich gotowość do podjęcia nauki szkolnej. Pójście dziecka do szkoły wiąże się z ogromną zmianą jego dotychczasowego trybu życia, nie każde z nich może sprostać takiemu wyzwaniu ze względu na możliwości psychiczne i fizyczne, ze względu na etap rozwoju emocjonalnego i intelektualnego. Do szkoły przychodzą dzieci niejednakowo przygotowane do rozpoczęcia nauki, a zdarza się nawet tak, że te o wysokim

poziomie rozwoju intelektualnego nie dają sobie rady z nauką, ponieważ złożone są przyczyny decydujące o powodzeniu w nowym, obcym środowisku.

Jeśli zatem rodzice dzieci, ich opiekunowie czy najbliższa rodzina, pragną je uchronić od niepowodzeń szkolnych, jeśli chcą aby proces nauki przebiegał pomyślnie, aby był źródłem radości i satysfakcji dla dziecka, to muszą posiadać wiedzę na temat niezbędnego przygotowania dziecka do podjęcia nauki szkolnej, na temat ich dojrzałości szkolnej.

Zagadnienie to postanowiłam uczynić tematem mojej pracy magisterskiej i objąć badaniami rodziców dzieci uczęszczających do klas zerowych oraz ich nauczycieli.

Niniejsza praca składa się z trzech rozdziałów. Rozdział pierwszy dotyczy problemu dojrzałości szkolnej w świetle literatury. Rozdział drugi traktuje o metodologii badań własnych. Natomiast w ostatnim rozdziale niniejszej pracy dokonuje analizy i interpretacji wyników badań własnych. Do pracy dołączam jako aneksy kwestionariusze ankiet dla rodziców i nauczycieli oraz zestawienie zadań rozwojowych ze strukturą SGS oraz strefami rozwojowymi dziecka.

ROZDZIAŁ I.

PROBLEM DOJRZAŁOŚCI SZKOLNEJ W ŚWIETLE LITERATURY

1.1. Definicje pojęcia dojrzałości szkolnej

Przed rozpoczęciem nauki w szkole każde dziecko powinno być odpowiednio do tego przygotowane. Dużą rolę odgrywa tutaj wiek przedszkolny. *Przedszkole wyposaża dziecko w kompetencje poznawcze, społeczne, emocjonalne, fizyczne oraz w umiejętności samoobsługowe, które łącznie stanowią fundament do jego szkolnej kariery*¹. Kryterium określającym poziom rozwoju dziecka nie może być sam wiek, należy postawić diagnozę rozwoju, dzięki której dowiemy się o rzeczywistej dojrzałości szkolnej dziecka.

Wielu autorów w różny sposób definiuje ten termin. Barbara Wilgocka – Okoń w swojej książce pisze, że *dojrzałość szkolna, gotowość szkolna, przygotowanie do szkoły – to terminy używane raczej zmiennie i to zarówno u nas, jak w innych krajach*². Jak widać pojęcie to nie jest pojęciem jednoznacznym. W słowniku pedagogicznym termin dojrzałość szkolna definiowany jest jako *gotowość szkolna, osiągnięcie przez dziecko takiego stopnia rozwoju umysłowego, emocjonalnego, społecznego i fizycznego, jaki umożliwia mu udział w życiu szkolnym i opanowanie treści programowych klasy I*³. Jest to ocena tego czy dziecko jest już gotowe, aby rozpocząć naukę w szkole, w klasie I.

Podobną teorię do Wincentego Okonia opracował Stefan Szuman, który przez pojęcie dojrzałości szkolnej rozumie *osiągnięcie przez dziecko takiego poziomu rozwoju fizycznego, społecznego i psychicznego, który czyni je wrażliwym i podatnym na systematyczne nauczanie i wychowanie w klasie I szkoły podstawowej*⁴. Zdaniem autora wrażliwość wiąże się z zainteresowaniem dziecka szkołą, a podatność oznacza, że wiadomości, które przyswaja uczeń są dla niego

¹ Dąbek K. (2011), *Sześciolatek w szkole*. „Życie szkoły”, nr 2, s. 7.

² Wilgocka – Okoń B. (2003), *Gotowość szkolna dzieci sześciolatków*. Warszawa, s. 10.

³ Okoń W. (1984), *Słownik pedagogiczny*. Warszawa, s. 54.

zrozumiałe i jasne. Dojrzałość szkolna to gotowość dziecka do rozpoczęcia nauki w szkole w momencie, gdy osiągnie ono odpowiedni poziom rozwoju w czterech obszarach: fizycznym, intelektualnym, emocjonalnym oraz społecznym.

Zbliżoną do powyższych autorów opinię na ten temat posiada również Maria Przetacznikowa, która uważa, że *dojrzałym do podjęcia nauki szkolnej nazwiemy dziecko, które osiągnęło taki stopień rozwoju umysłowego, społeczno – emocjonalnego oraz fizycznego, jaki umożliwia mu przystosowanie się do wymagań szkoły kontynuowania z powodzeniem nauki w klasie I*⁵. Inne pojęcie dojrzałości szkolnej prezentuje Kazimiera Tyborowska, która pisze, że *gotowość szkolna jest wynikiem działania dwóch procesów: rozwoju biologicznego i uczenia się oraz zdobywania różnorodnych doświadczeń w sferze społecznej, emocjonalnej i motorycznej. Jest procesem dynamicznym o indywidualnym przebiegu, w którym ważne są uwarunkowania dziedziczne, środowiskowe (społeczne) oraz aktywność i predyspozycje psychofizyczne dziecka*⁶.

Wojciech Brejnak w swojej książce pisze, iż dość powszechne w Polsce jak również w innych krajach jest zamienne używanie terminów takich jak dojrzałość szkolna i gotowość szkolna, często spotkać można takie określenia jak zdolność do podjęcia nauki w szkole lub przygotowanie do nauki szkolnej. W przypadku pierwszym wychodzi się z założenia, że kształtowanie pewnych właściwości dziecka stwarza szanse osiągnięcia dojrzałości szkolnej. Tym samym zwraca się uwagę na przygotowanie czy gotowość do podjęcia zadań, jakie stawia dziecku szkoła.

Natomiast w drugim przypadku, zakłada się że zmiany rozwojowe zachodzące w dziecku mają charakter spontaniczny i wiążą się z dojrzewaniem. Za kierowanie rozwojem odpowiedzialny jest tu mechanizm biologiczny, jakim jest dojrzewanie, a dojrzewanie traktuje się jako moment, który charakteryzuje się wrażliwością na oddziaływania zewnętrzne, modyfikujące dynamikę i kierunek w rozwoju.

Jak więc widać granice tych pojęć są bardzo podobne i mało wyraziste. Dalej o dojrzałości szkolnej autor pisze iż, *problemem przygotowania dziecka do nauki*

⁴ Brejnak W. (2006), *Czy Twój przedszkolak dojrzał do nauki?* Warszawa, s. 22. Cyt. Za Szuman S. (1970), *O dojrzałości szkolnej dzieci siedmioletnich - „Materiały Nauczania Psychologii”* Warszawa s. 153.

⁵ Skowrońska A. (2007), *Dojrzałość szkolna* . „Życie Szkoły”, nr 7, s. 8. Cyt. Za. Przetacznikowa M. Makiełło – Jarża G. (1977), *Psychologia rozwojowa*. Warszawa, s. 130.

⁶ Zakrzewska B. (2003), *Każdy przedszkolak dobrym uczniem w szkole*. Warszawa, s. 10.

*szkolnej można rozpatrywać w aspekcie długofalowym (obejmującym okres stymulacji rozwojowej od urodzenia aż do końca roku przedszkolnego) oraz w aspekcie oddziaływań bezpośrednich (czyli dokonujących się w ostatnim roku poprzedzającym naukę, tj. w okresie edukacji przedszkolnej w tzw. zerówce, a nawet w ostatnich miesiącach przed przekroczeniem progu szkolnego)*⁷.

Na początku XX wieku przy pomocy badań naukowych próbowano wyjaśnić, które z właściwości rozwojowych dziecka świadczą o jego dojrzałości szkolnej i w jakim wieku dziecko jest zdolne opanować te właściwości. Zakładając wówczas, iż właściwości te są wrodzone, uważano, że biologiczna dojrzałość, umożliwi dziecku w danym wieku bez problemu przystosować się do zasad panujących w szkole oraz podolać obowiązkom szkolnym. Przyjęte zostało, że przeciętny poziom inteligencji dziecka w wieku sześciu czy siedmiu lat, wystarczy do osiągnięcia dojrzałości szkolnej. jednak w praktyce okazało się, że dzieci nawet o poziomie wyższym od przeciętnego mają różne trudności w sprostaniu wymaganiom, jakie stawia im szkoła. Wraz z upływem czasu rozumienie terminu dojrzałość czy też gotowość szkolna zmieniało się. Dzięki badaniom i obserwacjom specjaliści doszli do wniosku, że udany start dziecka w szkole w dużej mierze zależy od dojrzałości we wszystkich możliwych aspektach rozwoju⁸.

W wielu krajach, również w Polsce, prowadzone są badania i dyskusje odnośnie ustalenia optymalnego wieku dla rozpoczęcia nauki. Temat ten podzielił społeczność nauczycieli, rodziców, a także psychologów i władze oświatowe. Wciąż dokonuje się próba wysuwania argumentów za lub przeciw przyspieszeniu obowiązku szkolnego. Podsumowując powyższe definicje różnych autorów, można stwierdzić, że dojrzałość szkolna jest to gotowość dziecka do rozpoczęcia nauki w szkole, do zaadoptowania się w niej, a tym samym do spełniania postawionych mu wymagań w procesie edukacji. Pod pojęciem dojrzałości kryją się kryteria takie jak: rozwój fizyczny, intelektualny, emocjonalny i społeczny, są to aspekty, które opisuję w kolejnym podrozdziale mojej pracy.

Dziecko dopiero w szkole staje się uczniem. Spełnienie wymagań stawianych przez szkołę, jest procesem, który nie kończy się w momencie pójścia dziecka do szkoły. Jednak niektóre punkty mogą z powodzeniem ułatwić dobry start szkolny i są elementem dojrzałości szkolnej. Dojrzałość na rozpoczęcia nauki w szkole nie

⁷ Brejnak W. (2006), *Czy Twój przedszkolak...*, s. 11-19.

⁸ Tamże, s. 19-20.

oznacza, że dziecko powinno już umieć wszystko, czego później nauczyłoby się w szkole. *Dziecko powinno raczej być gotowe na proces stawania się uczniem. Powinno być przygotowane na przyjęcie nowych sytuacji i zmian, które pojawiają się w jego życiu w momencie pójścia do pierwszej klasy*⁹.

1.2. Aspekty dojrzałości szkolnej

1.2.1. Rozwój fizyczny

Dojrzałość fizyczna przejawia się między innymi w sprawności ruchowej, dobrym zdrowiu, a także odpowiedniej do wieku życia wadze i wzroście. *Dzieci dobrze radzą sobie z wymaganiami szkolnymi, jeśli dobrze się czują we własnym ciele, są zdrowe i stabilne. Zdrowe odżywianie, wystarczająca ilość snu i możliwość ruchu pomagają dziecku w nabraniu pewności siebie, uzyskaniu wewnętrznej równowagi*¹⁰.

Bardzo ważną rolę w osiągnięciu gotowości szkolnej jest rozwój ruchowy, który jest uzależniony od rozwoju fizycznego, czyli od prawidłowej budowy ciała oraz prawidłowego rozwoju wszystkich narządów wewnętrznych, układu nerwowego i od dobrze rozwiniętych sprawności zmysłów (wzroku i słuchu). Kiedy to wszystko funkcjonuje właściwie, ogólna sprawność fizyczna dziecka w wieku sześciu lat jest już praktycznie ukształtowana¹¹. Dojrzałość fizyczna to ogólnie rzecz biorąc sprawność organizmu i zdrowie dziecka.

Podstawowym przejawem dojrzałości fizycznej dziecka, według Barbary Zakrzewskiej jest:

- dobry stan zdrowia oraz odporność na zmęczenie,
- ogólna sprawność ruchowa, manualna,
- dobry wzrok oraz słuch,
- poprawnie działający układ artykulacyjny,
- wykształcone ruchy rąk,
- orientacja kierunkowo – przestrzenna,

⁹ Meinders – Lucking F. Loy S. (tłum.) Brudnik E. (2009), *Czy moje dziecko osiągnęło dojrzałość szkolną?*. Kielce, s. 22

¹⁰ Tamże, s. 23.

¹¹ Brejnak W. (2006), *Czy twój przedszkolak...*, s. 27-28.

- zrównoważona dynamika procesów nerwowych¹².

Dojrzałość fizyczna jest to także dobra sprawność ruchowa motoryki dużej i małej, czyli sprawność manualna. Pomimo tego, że duża motoryka cały czas rozwija się, to większość dzieci w szóstym roku życia potrafi już jeździć na rowerze czy skakać na skakance. Natomiast już po siódmym roku życia większość dzieci sprawnie biega, skacze oraz poprawnie wykonuje ruchy podczas rzucania i łapania piłki.

Mała motoryka dojrzewa stopniowo. Dzieci uzyskują coraz większą kontrolę nad palcami, ramionami i nadgarstkami. Stają się również dojrzałe fizycznie i są coraz bardziej samodzielne. Większość dzieci sześcioletnich wykazuje dużą samodzielność w czynnościach samoobsługowych. Potrafią same umyć zęby, czesać się, ubierać czy jeść¹³. *Ruchy dziecka stają się więc celowe, skoordynowane, dostosowane do rodzaju czynności. Dziecko porusza się sprawnie i zręcznie. Na ogół nie występują już w tym wieku współtruchy¹⁴.*

Dziecko, które jest sprawne ruchowo potrafi utrzymać równowagę, gdy przez dłuższy czas stoi na jednej nodze, jest w stanie skakać na jednej nodze na przykład podczas zabawy. Umie także zapiąć kurtkę na guziki czy zasnurować buty. Mając na myśli osiągnięcie sprawności manualnej ocenia się szybkość i dokładność ruchów rąk. Dziecko sześcioletnie potrafi prawidłowo trzymać ołówek i inne przybory szkolne, wykazuje dobrą koordynację ruchów rąk przy optymalnym napięciu mięśniowym¹⁵.

Dobrze rozwinięte zdolności motoryczne są bardzo ważne, aby dziecko mogło pokonać trudy związane z rozpoczęciem nauki w szkole. Dzięki zdolnościom manualnym dziecko może opanować sztukę pisania oraz malowania. Zdolności ogólnie motoryczne są bardzo ważne dla dzieci, które rozpoczynają edukację. Skoordynowane i płynne ruchy w czasie zabawy, czy w życiu codziennym, świadczą o dobrej koordynacji ruchowej i pewności własnego ciała. Im lepiej dziecko potrafi utrzymać równowagę tym lepsza jest koordynacja ruchu. Wszystkie zmysły, ruch oraz uczenie się są ze sobą ściśle powiązane i bardzo ważne dla dziecka, ponieważ

¹² Zakrzewska B. (2003), *Każdy przedszkolak dobrym uczniem w szkole*. Warszawa, s. 11.

¹³ Brejnak W. (2006), *Czy twój przedszkolak...*, s. 28.

¹⁴ Tamże, s. 28.

¹⁵ Tamże, s. 28.

dzięki nim może stworzyć własny obraz swojej osoby i zrozumieć otaczający je świat¹⁶.

Aktywność ruchowa dziecka zalicza się do jednego z głównych stymulatorów rozwoju. Dziecko może prawidłowo rozwijać się i wzrastać dzięki ruchowi, który jest połączony z wysiłkiem fizycznym odpowiednim do wieku dziecka¹⁷.

Prawidłowy rozwój fizyczny idący w parze z dobrą kondycją zdrowotną i odpornością na choroby ma duży wpływ na kondycję psychiczną dziecka, a co za tym idzie – na powodzenia w nauce¹⁸.

Poziom sprawności ruchowej musi być na tyle wysoki, aby dziecko mogło być samodzielne. Prawidłowy rozwój fizyczny to przeważnie dobry stan zdrowia, który ma wpływ na osiągnięcia dziecka w szkole. Bardzo ważna jest sprawność manualna, im jest ona wyższa tym większe są szanse na szybkie opanowanie umiejętności pisania¹⁹.

Dziecko dojrzałe fizycznie to dziecko, które jest przede wszystkim sprawne ruchowo, dobrze zbudowane, silne, zdrowe a tym samym bardziej odporne na zmęczenie i choroby. Jest sprawne manualnie i grafomotorycznie, dzięki czemu opanuje prawidłową naukę pisania. Posiada dobrą koordynację wzrokowo – ruchową.

W swojej książce Wojciech Brejnak pisze, iż aktywność ruchowa zalicza się do głównych stymulatorów rozwoju. Dzięki ruchowi, który połączony jest z odpowiednim do wieku wysiłkiem fizycznym, dziecko może rozwijać się harmonijnie. Jeśli jednak rodzice zauważa u swojego dziecka niechęć do ruchu i wysiłku fizycznego, powinni to potraktować jako sygnał alarmowy. Przed rozpoczęciem nauki w szkole konieczna jest także wizyta u lekarza specjalisty, w celu upewnienia się czy dziecko ma dobry słuch i wzrok²⁰.

1.2.2. Rozwój intelektualny

¹⁶ Meinders – Lucking F. Loy S. (tłum.) Brudnik E. (2009), *Czy moje dziecko....*, s. 23-25.

¹⁷ Brejnak W. (2006), *Czy Twój przedszkolak dojrzał do nauki?*. Warszawa, s. 29-30.

¹⁸ Nadolna B. (2009), *Przygotowanie przedszkolaka do szkoły*. Poznań, s. 46.

¹⁹ Skowrońska A. (2001), *Dojrzałość szkolna*. „Życie szkoły”, nr 7, s. 8.

²⁰ Brejnak W. (2006), *Czy Twój przedszkolak....*, s. 30.

Kolejnym aspektem, rozwoju dziecka jest rozwój intelektualny, rozumiany również jako umysłowy. *Dojrzałość intelektualna to taki poziom rozwoju funkcji poznawczych, który umożliwia dziecku osiągnięcie dobrych wyników nauce szkolnej*²¹. O dziecku dojrzałym umysłowo można mówić wówczas, kiedy posiada ono informacje o świecie, o życiu ludzi i przyrody, również kiedy orientuje się w swoim najbliższym otoczeniu, oraz gdy w sposób zrozumiały i jasny dla otoczenia wypowiada się, zadaje pytania, wyciąga wnioski czy ocenia rzeczywistość²². O rozwoju intelektualnym dziecka w dużym stopniu świadczy zainteresowanie otaczającym go światem. Specyficzne w tym okresie jest zadawanie wielu pytań przez dzieci, które nie powinny zostać bez odpowiedzi, gdyż w ten sposób dziecko zaspokaja swoją ciekawość.

Barbara Zakrzewska opisując dziecko dojrzałe w sferze intelektualnej, pisze, że cechuje je:

- zainteresowanie tym co je otacza, aktywność poznawcza,
- wykazywanie chęci do nauki pisania, czytania oraz matematyki,
- poprawne posługiwanie się mową pod względem gramatycznym i artykulacyjnym,
- przekazywanie swoich myśli w sposób logiczny i zrozumiały dla otoczenia,
- skoncentrowanie uwagi na określonym zadaniu,
- łatwe przyswajanie i zapamiętywanie nowych pojęć i informacji,
- wykorzystywanie zdobytej wiedzy w praktyce,
- umiejętność odróżniania kierunków,
- zapamiętywanie prostych rymowanek czy melodii,
- znajomość podstawowych pojęć matematycznych,
- umiejętność odwzorowania oraz czytania prostych wyrazów²³.

Dziecko powinno poprawnie wysławiać się pod względem gramatycznym i artykulacyjnym. Duży zasób słów i pojęć z pewnością pomoże uczniowi na właściwe analizowanie i zrozumienie nowych treści z którymi spotka się w pierwszej klasie. Dużą rolę odgrywa tu również zdolność do koncentracji, do trwałego skupienia uwagi. Uczeń, który posiada dużo wiadomości i rozumuje sprawnie, a do tego wszystkiego potrafi się skupić z łatwością może osiągać lepsze wyniki w nauce²⁴.

²¹ Brejnak W. (2009), *O dojrzewaniu do dojrzałości szkolnej*. „Życie szkoły”, nr 8, s. 50.

²² Skowrońska A. (2007), *Dojrzałość szkolna...*, s. 9.

²³ Zakrzewska B. (3003), *Każdy przedszkolak dobrym uczniem w szkole*. Warszawa, s. 11-12.

²⁴ Skowrońska A. (2007), *Dojrzałość szkolna...*, s. 9.

Dziecko dojrzałe intelektualnie bez trudu potrafi słuchać innych i skupić się na tym co w danej chwili wykonuje. Bez większych kłopotów porozumiewa się zarówno z osobą dorosłą jak i z rówieśnikami. Powinno także umieć mówić o swoich potrzebach, a także dzielić się swoimi przeżyciami oraz wrażeniami.

Znaczną sprawność myślenia wykazują dzieci sześciolatnie, których mowa jest całkowicie wykształcona, które posługują się nią swobodnie i bez przeszkód rozmawiają z dorosłymi. Dziecko takie powinno już umieć precyzować dłuższe wypowiedzi oraz łączyć logicznie zdania w jedną całość²⁵.

*Najważniejszy jest rozwój funkcji spostrzegania wzrokowego i słuchowego jako umiejętności bezpośrednio zaangażowanych w naukę czytania i pisanie*²⁶. Aby przyswoić naukę pisanie i czytania dziecko sześciolatnie powinno umieć dostrzegać i odwzorowywać materiał graficzny.

Od dziecka sześciolatniego, które przygotowuje się do nauki czytania i pisanie należy wymagać pewnych umiejętności. Powinno ono:

1. Różnicować słuchowo proste zestawy dźwięków oraz proste układy rytmiczne. Możemy zaliczyć do tego na przykład:

- rozpoznawanie różnych dźwięków z otoczenia,
- rozpoznawanie układu przestrzennego odpowiadającego wystukiwanemu rytmowi, a także odtwarzanie rytmu zilustrowanego odpowiednim układem przestrzennym.

2. Poprawnie różnicować pojedyncze głoski, w tym:

- rozpoznawać nazwy obrazka na podstawie pierwszej głoski, wymieniać wyrazy, które rozpoczynają się podobną głoską,
- dobierać w pary obrazki, których nazwa rozpoczyna lub kończy się taką samą głoską.

3. Wyodrębniać w słowie sylaby i głoski:

- dzielić wyrazy na sylaby z jednoczesnym klaskaniem,
- segregować obrazki według liczby sylab,
- wyodrębniać głoski w wyrazach.

4. Łączyć głoski w wyraz, a sylaby w wyrazy:

- odgadywać słowa na podstawie dowolnie wypowiedzianych pierwszych głosek,
- wskazywać daną rzecz na podstawie głośno wymawianego wyrazu.

²⁵ Brejnak W. (2006), *Czy twój przedszkolak...*, s. 36-37.

²⁶ Tamże, s. 31.

5. Prawidłowo odróżniać kształty:

- dobierać figury geometryczne, które mają taki sam kształt ale są innej wielkości i koloru,
- dobierać w pary obrazki, które różnią się kolorem,
- nakładać odpowiedni figury geometryczne na ich kontury.

6. Odtwarzać poprawnie dany wzór:

- uszeregować obrazki według podanego wzoru,
- układać obrazek z części.

7. Poprawnie odwzorować układy geometryczne:

- na przykład szlaczki.

8. Łączyć w całość różne kształty graficzne czy przedmioty, jednocześnie wyodrębniać w nich elementy składowe:

- dobierać brakujące części do obrazka,
- układać wzory z figur geometrycznych,

Dla dzieci w wieku przedszkolnym charakterystyczne jest myślenie oparte na konkretnym materiale spostrzeżeniowym czyli myślenie konkretno – obrazowe. U dzieci w szóstym roku życia zaczyna się ono przekształcać w myślenie abstrakcyjne tzw. słowno – pojęciowe. Elementy myślenie konkretnego i abstrakcyjnego mogą współistnieć ze sobą, a przejście między etapami myślenia ma charakter płynny²⁷. Dziecko dojrzałe pod względem intelektualnym powinno mieć zdolność myślenia przyczynowo – skutkowego oraz wnioskowania. *Myślenie staje się więc procesem uogólnionego i pośredniego poznania rzeczywistości, w którym są odzwierciedlane najbardziej uogólnione i charakterystyczne cechy przedmiotów i zjawisk oraz wykrywane związki i zależności między nimi*²⁸.

Operacje myślowe to między innymi: analiza i synteza, porównywanie i klasyfikowanie oraz abstrahowanie i uogólnianie. Dziecku sześciolletniemu trudno jest jeszcze przeprowadzić niektóre operacje myślowe, jednak powinny dostrzegać pewne podobieństwa, a co za tym idzie dokonywać uogólnień. Pod koniec szóstego roku życia większość dzieci jest w stanie przyswoić sobie podstawowe pojęcia abstrakcyjne na przykład wielkość, odległość, kształt, czas czy liczbę²⁹.

²⁷ Brejnak W. (2006), *Czy Twój przedszkolak...*, s. 34-35.

²⁸ Tamże, s. 35.

²⁹ Tamże, s. 36.

Prawidłowy rozwój umysłowy dziecka jest ściśle powiązany z właściwym rozwojem myślenia, uwagi, spostrzegania, pamięci oraz rozwojem mowy. Dziecko, które jest dojrzałe intelektualnie chce się uczyć, jest bardzo aktywne poznawczo, zainteresowane nauką czytania i pisanie. Potrafi skoncentrować się na tym o czym mówi jego nauczyciel, ze zrozumieniem słucha i spełnia jego polecenia. Dziecko takie jest również dobrze zorientowane w otoczeniu w którym żyje. W sposób swobodny i naturalny wypowiada się, wyciąga wnioski oraz ocenia rzeczywistość³⁰.

U dzieci sześcioletnich przeważa pamięć konkretno – obrazowa, a rozwija się dopiero pamięć słowna. Pamięć dziecka ma charakter mimowolny i dlatego jest niedokładna, mało pojemna oraz nietrwała. W wyniku właśnie takiego niedokładnego czy nie trwałego spostrzegania dziecko zapamiętuje często wiele mniej istotnych szczegółów, pomijając sens ogólny. Zaczyna kształtować się również pamięć dowolna czyli chęci zapamiętania i przypominania. Zwiększa się trwałość zapamiętywania i pojemność pamięci. Typowa w tym okresie rozwoju jest pamięć mechaniczna rozumiana jako dosłowne zapamiętywanie tekstu. Powoli rozwija się także pamięć logiczna, która polega na rozumieniu materiału i na możliwości opowiadania danego tekstu własnymi słowami³¹. *Pamięć jest więc tą właściwością, dzięki której dziecko utrwała zdobyte doświadczenie w czasie poznawania rzeczywistości i pogłębia swoje związki z otaczającym go światem*³².

Ewa Czech opisując gotowość umysłową, pisze, iż jest to odpowiedni do wieku:

- **rozwój mowy** (swobodne i zrozumiałe dla otoczenia wypowiedzenie się, wyrażanie życzeń, stawianie pytań oraz adekwatny do wiedzy zasób słów i pojęć)
- **poziom operacji myślowych** (zrozumienie przez dziecko związków zachodzących między faktami, umiejętność interpretowania różnych sytuacji, dokonywanie klasyfikacji przedmiotów według określonego kryterium, a także orientacja w najbliższym otoczeniu oraz aktywność poznawcza)
- **poziom percepcji wzrokowo-słuchowej oraz koordynacji wzrokowo – słuchowo – ruchowej** (dokonywanie analizy oraz syntezy wzrokowo – słuchowej, umiejętność kontrolowania wzrokiem własnych ruchów i gestów oraz świadome kierowanie nimi)

³⁰ Brejnak W. (2009), *O dojrzewaniu do...*, s. 48.

³¹ Brejnak W. (2006), *Czy Twój przedszkolak...*, s. 37.

³² Tamże, s. 36-37.

- **poziom koncentracji uwagi** (uważne słuchanie tego, co mówi nauczyciel oraz zrozumienie przekazywanych mu informacji, wykonywanie poleceń oraz koncentracja na wykonywanym przez dziecko zadaniu)³³.

Dzieci, które osiągnęły dojrzałość w sferze intelektualnej przejawiają duże zainteresowanie tym, co je otacza. Poprawnie posługuje się mową oraz w sposób zrozumiały potrafi przekazać swoje myśli. Dzieci, które z łatwością uczą się czytania i pisania, wykonują operacje myślowe, posiadają w pełni wykształconą mowę, mają bardzo dobrze rozwiniętą pamięć oraz umiejętność koncentracji, z pewnością bez większych trudów rozpoczną naukę w pierwszej klasie.

1.2.3. Rozwój emocjonalny i społeczny

Podjęcie nauki szkolnej wymaga od dziecka nie tylko odpowiedniego rozwoju fizycznego i umysłowego, ale także rozwoju emocjonalnego i społecznego. W tym podrozdziale przedstawiam ostatni z aspektów, czyli właśnie aspekt emocjonalno – społeczny. Dzieci w młodszym wieku przedszkolnym, zaczynają uczyć się jak wyrażać swoje emocje, oraz jak nad nimi zapanować. Natomiast dziecko około szóstego roku życia staje się coraz bardziej świadome swoich emocji, uczuć i nastrojów³⁴.

Zdaniem wielu psychologów powodzenie szkolne dzieci sześciolletnich zależy przede wszystkim od ich dojrzałości emocjonalno – społecznej. Decyduje ona o zdolności dziecka do panowania nad sobą i swoimi afektami, decyduje o wytrwałości w działaniu oraz harmonijnym współdziałaniu z rówieśnikami w zabawie i w nauce, a także o umiejętności podporządkowania się przepisom szkolnym³⁵. Mówiąc o dziecku dojrzałym pod względem emocjonalnym i społecznym, mamy na myśli dziecko, które umie nawiązać kontakt z rówieśnikami i ze swoim nauczycielem, będzie samodzielne i zaradne, a także będzie potrafiło przystosować się do nowych i nieznanymi do tej pory warunków szkolnych.

Barbara Zakrzewska pisze, iż o dojrzałości emocjonalno – społecznej dziecka świadczy między innymi:

³³ Czech E. (2009), *Diagnoza wstępna dziecka rozpoczynającego naukę w klasie I*. Warszawa, s. 1.

³⁴ Nadolna B. (2009), *Przygotowanie przedszkolaka...*, s. 98.

³⁵ Brejnak W.(2009), *O dojrzewaniu do...*, s. 47.

- umiejętność oraz chęci nawiązywania kontaktów z rówieśnikami jak również z osobami dorosłymi,
- zdolność do przystosowania się w nowych warunkach szkolnych,
- zaradność oraz samodzielność w wykonywaniu czynności codziennych,
- wytrwałość i obowiązkowość przy wykonywanych zadaniach,
- umiejętność samokontroli swojego zachowania oraz,
- wiara we własne możliwości dziecka i nie zniechęcanie się trudnościami³⁶.

Dzieci muszą sobie poradzić w nowym otoczeniu społecznym. Nawiązują kontakty z innymi dziećmi, pracują z innymi w zespole. Czasami muszą się przed innymi wykazać. To wszystko uda się dziecku, które jest pewne siebie i akceptuje swoją osobę³⁷. Dziecko, które jest dumne z siebie i cieszy się, że osiągnęło już wiele jest przekonane, że poradzi sobie także w nowych i trudnych sytuacjach. Dzieci, które cieszą się z tego, że idą do szkoły z pewnością łatwiej przeżywają rozpoczęcie nauki w pierwszej klasie.

Dziecko dojrzałe emocjonalnie do podjęcia nauki w szkole posiada umiejętność panowania nad słowami, nad swoimi emocjami oraz potrafi je kontrolować. Natomiast brak tej gotowości może przejawiać się wybuchem złości, płaczem, popadaniem w częste konflikty z rówieśnikami. Dziecko może być również agresywne czy zniecierpliwione. Gotowość społeczna do rozpoczęcia nauki w szkole cechuje umiejętność nawiązywania kontaktów, współdziałanie w grupie. O osiągnięciu tej dojrzałości świadczy również samodzielność i zaradność dziecka w różnych sytuacjach oraz takie cechy jak obowiązkowość, odpowiedzialność za swoje działania i umiejętność dążenia do celu³⁸.

Nie każde dziecko w wieku sześciu lat jest tak samo dojrzałe emocjonalnie i społecznie. Większość reakcji emocjonalnych dzieci są często gwałtowne, pośrednie czy nieadekwatne do działającego bodźca. Uczucia dzieci w tym wieku stopniowo nabierają społecznego charakteru. Można zaobserwować początki takich reakcji jak wdzięczność czy współczucie prowadzące do rozwoju kolejnych uczuć. Pod koniec wieku przedszkolnego strefa rozwoju emocjonalnego znacznie się rozwija. Dzieci potrafią już opanować większość swoich emocji oraz uczuć³⁹.

³⁶ Zakrzewska B. (2003), *Każdy przedszkolak...*, s. 11.

³⁷ Meinders – Lucking F., Loy S. (2009), *Czy moje dziecko osiągnęło dojrzałość szkolną?*. Kielce, s. 30.

³⁸ Czech E. (2009), *Diagnoza wstępna...*, s. 1.

³⁹ Brejnak W. (2006), *O dojrzewaniu do...* s. 47.

Aneta Jegier powołując się na D. Golemana, wyróżnia siedem kluczowych składników inteligencji emocjonalnej.

1. Wiara w siebie. Dziecko ma poczucie, że może samo wiele osiągnąć, a jednocześnie ma wsparcie ze strony bliskich mu osób, które w nie wierzą.
2. Ciekawość czyli zdobywanie nowych doświadczeń, które niosą wiele radości.
3. Intencjonalność czyli chęć wpływania na różne sytuacje i co za tym idzie dążenie do osiągnięcia zaplanowanych zmian.
4. Samokontrola. Kontrolowanie swoich działań i zachowań.
5. Towarzystwo. Dziecko nie ma problemu z nawiązywaniem nowych kontaktów.
6. Porozumiewanie się. Dziecko dzieli się swoimi uczuciami, myślami czy pomysłami.
7. Umiejętność współdziałania. Zdawanie sobie sprawy zarówno ze swoich potrzeb, jak również z potrzeb innych osób⁴⁰.

Mówiąc o dziecku, które jest dojrzałe do podjęcia nauki pod względem społecznym, mamy na myśli takie dziecko, które jest wrażliwe na opinię dorosłych i liczy się z ich oceną zarówno pozytywną jak i negatywną. Cechuje je również obowiązkowość i odpowiedzialność za wykonane zadanie.

Stan równowagi nerwowej, który decyduje o przystosowaniu się do nowych warunków szkolnych, umożliwia dzieciom opanowanie reakcji emocjonalnych takich jak: płacz, złość czy wypowiedanie się w niewłaściwych momentach. Dziecko dojrzałe emocjonalnie i społecznie to takie, które bez problemów nawiązuje kontakt z rówieśnikami oraz osobami dorosłymi w nowych warunkach szkolnych, potrafi współpracować, rozmawiać z innymi, słuchać, ale również wносить swoje własne pomysły⁴¹.

1.3. Rola rodziny i środowiska w osiągnięciu przez dziecko dojrzałości szkolnej

Przygotowanie dziecka do nauki w szkole dotyczy nie tylko kryteriów dojrzałości szkolnej, ale także roli środowiska, w którym dziecko żyje i rozwija się. Dobrze przygotowanie do podjęcia nauki w szkole jest to w pewnym

⁴⁰ Jegier A. (2009), *Moje dziecko w przedszkolu*. Gdańsk, s. 236

⁴¹ Meinders – Lucking F., Loy S. (2009), *Czy moje dziecko...*, s. 31

sensie wynik wzajemnego oddziaływania między dzieckiem, jego środowiskiem rodzinnym i wychowaniem przedszkolnym. I ten właśnie problem chciałabym poruszyć w aktualnym podrozdziale.

Ważne jest zatem, żeby najpierw wspomagać dziecko w jego dochodzeniu do dojrzałości szkolnej, a później sukcesywnie dbać o rozwój jego zdolności samodzielnej uczenia się i stawiać mu zadania odpowiednie do jego możliwości rozwojowych⁴².

Nauczyciele, którzy pracują w klasach zerowych odgrywają bardzo dużą rolę w procesie przygotowania swoich wychowanków do podjęcia nauki w klasie pierwszej. Dzieci przychodzą do oddziału przedszkolnego z różnym bagażem doświadczeń życiowych. Wśród nich są dzieci, które chodziły już do przedszkola, jak również takie, które nie uczęszczały. Niektóre są jedynakami, inne mają rodzeństwo. Dzieci dzielą się również na te, które pochodzą z rodzin, w której są zaspakajane ich podstawowe potrzeby oraz na te z rodzin patologicznych i zaniedbanych. Przy tak zróżnicowanej grupie uczniów, zadaniem nauczyciela jest przede wszystkim pomóc dzieciom we wszechstronnym rozwoju. Biorąc pod uwagę występujące różnice indywidualne w rozwoju dzieci należy podejść do każdego z nich indywidualnie⁴³.

Ważne jest to, aby nauczyciel każdemu dziecku poświęcił swój czas i uwagę, zachęcał go do pracy i rozumiał jego potrzeby. *Nauczyciel może bardzo pomóc swojemu uczniowi w osiągnięciu dojrzałości szkolnej. Jego praca nie powinna się jednak sprowadzać tylko do nauczania dziecka czytania, pisania i liczenia. Musi polegać też na udzielaniu mu takiej pomocy i na stworzeniu takich warunków do nauki i zabawy, by dojrzało emocjonalnie i społecznie, uwierzyło w swoje możliwości⁴⁴.*

Każde przedszkole wyposaża dziecko w kompetencje poznawcze, emocjonalne, społeczne, fizyczne oraz w umiejętności samoobsługowe. To wszystko stanowi fundament do szkolnej kariery dziecka. Dobre przygotowanie dziecka do rozpoczęcia nauki w pierwszej klasie to w dużym stopniu osiągnięcie gotowości w zakresie procesów poznawczych, spostrzegania słuchowo- wzrokowego, myślenia,

⁴² Filipiak E. (2005), *Dojrzałość potrzebna od dziecka*. „Psychologia w szkole”, nr 3, s. 10.

⁴³ Sierka M. (2005), *Gotowi do szkoły*. „Psychologia w szkole”, nr 3, s.12.

⁴⁴ Tamże, s.11.

pamięci oraz mowy. Tak przygotowane dziecko ma szansę na lepszy rozwój w momencie rozpoczęcia nauki w szkole⁴⁵.

W starszym wieku przedszkolnym kształtują się również postawy wewnętrzne dziecka, które są niezbędne do poprawnego funkcjonowania w szkole. Jest to między innymi uczciwość, panowanie nad reakcjami, posłuszeństwo, życzliwość czy sprawiedliwość⁴⁶. W ostatnim roku przed pójściem do szkoły wychowanie przedszkolne kładzie nacisk na wzmacnianiu takich sytuacji, które prowadzą dzieci do posługiwania się słowem, liczbą czy znakiem, czyli do nauki pisania, liczenia i czytania. W tym okresie nauczania dzieci przedszkole zapewnia dziecku dobre funkcjonowanie emocjonalne oraz zapewnia rozwój we wszystkich sferach osobowości. Najsilniejszy jest jednak rozwój umysłowy. Dzieci są przygotowywane do uzyskiwania dobrych wyników w dalszej nauce oraz motywowane do odnoszenia w przyszłości samych sukcesów⁴⁷.

Środowisko rodzinne dziecka jako pierwotne i najbardziej naturalne ma niewątpliwie znaczny wpływ na całokształt zachowań dziecka, na sposoby jego funkcjonowania w rozmaitych sytuacjach, a więc również na modele aktywności realizowane w szkole⁴⁸. Rodzina ma duży wpływ na poziom dojrzałości szkolnej. Odpowiednie postawy rodziców mają ogromne znaczenie dla rozwoju małego dziecka. Dziecko, które jest wychowywane w pełnej rodzinie, otoczone miłością ma większe szanse na osiągnięcie sukcesów w szkole.

Zadaniem rodziców jest przedstawienie dziecku szkoły jako etapu koniecznego, lecz bardzo radosnego. Mogą oni opowiadać dziecku o swoich pozytywnych wspomnieniach o szkole. Powinni przedstawiać szkołę jako miejsce interesujące, gdzie dziecko może spotkać wiele radosnych chwil. Rodzice nie powinni przy dziecku wypowiadać się o szkole, ani wydawać o niej negatywnych opinii. Nie powinni również wyrażać krytycznych uwag na temat nauczycieli⁴⁹.

Dziecko obserwując swoich rodziców, ich zachowanie i sposób w jaki odnoszą się do siebie uczy się w jaki sposób reagować w różnych sytuacjach. Każdemu dziecku trzeba pomóc w wypracowaniu prawidłowych postaw.

⁴⁵ Dąbek K. (2011), *Sześciolatek w...*, s. 5.

⁴⁶ Nadolna B. (2009), *Przygotowanie przedszkolaka...*, s. 19.

⁴⁷ Ogrodzińska T. (2004), *Nigdy nie jest za wcześnie – rozwój i edukacja małych dzieci*, Warszawa, s. 15-16.

⁴⁸ Klaus –Stańska D. (2004), *Adaptacja szkolna siedmiolatków*. Olsztyn s. 34.

⁴⁹ Nadolna B. (2009), *Przygotowanie przedszkolaka...*, s. 18.

Najważniejsze jest to, aby dziecko wiedziało, iż należy uwzględniać potrzeby i prawa drugiej osoby. Musi również rozumieć, że nie wolno krzyczeć na nikogo, nie złościć się i przede wszystkim nie obrażać. Musi więc nauczyć się panować nad swoimi emocjami, reakcje dziecka na różne sytuacje zawsze będą naśladowaniem zachowań rodziców.

Rodzice mogą zrobić wiele, aby pomóc swojemu dziecku w dojrzewaniu do podjęcia nauki w szkole. Od najmłodszych lat mogą rozbudzać w swoich pociechach zainteresowanie światem, historią naszego kraju, przyrodą i zarówno naszym językiem jak i językami obcymi. Każdy rodzic powinien budzić w dziecku ambicje, a nie chęć konkurencji czy uczucia zazdrości. Lecz stawiając wymagania wobec dziecka trzeba pamiętać o tym, żeby liczyć się z jego siłami i możliwościami, ponieważ jeśli wymagania te będą zbyt wysokie dziecko szybko zrazi się i nie będzie chętnie do nauki⁵⁰. *Trzeba znać miarę dziecka. Nie zawsze to, co jest przyjemnością dla rodziców, jest nią dla syna czy córki*⁵¹.

Podobnego zdania jest również Beata Nadolna, która pisze o tym, że rodzice najlepiej znają swoje dziecko i wiedzą co jest dla niego dobre, ale muszą pamiętać, aby zawsze liczyć się z dobrem dziecka i świadomie dokonywać wyborów. Jako przykład podaje, że nie powinno się zapisywać swojej pociechy na kolejne zajęcia dodatkowe, tylko dlatego, że inne dzieci również na nie uczęszczają. Rodzice muszą kierować się rozsądkiem i z rozwagą⁵².

Rodzice powinni stopniowo dążyć do samodzielnej pracy dziecka jak również do samodzielnego rozwiązania jakiegoś problemu. Pomimo, że wymaga to dużej cierpliwości i czasu z ich strony, zawsze warto tak pokierować dzieckiem by spróbowało samo pokonać trudność. A w przyszłości na pewno będzie to procentować lepszym radzeniem sobie w szkole, gdyż dziecka nie zniechęci wysiłek jakiego wymaga opanowanie zadanego materiału⁵³.

Dziecko w osobach dorosłych, rodzicach lub nauczycielach powinno widzieć autorytet. Są to osoby starsze, a więc z większym doświadczeniem i wiedzą, mające znaczącą władzę nad życiem dzieci. Takie osoby mają znaczący wpływ na życie dziecka oraz podejmują za nie różne decyzje. A jednocześnie przy tym powinni okazywać im ciepło, wsparcie i zachętę. W jasny sposób wyjaśnić po co i dlaczego

⁵⁰ Nadolna B. (2009), *Przygotowanie przedszkolaka...*, s. 21.

⁵¹ Tamże, s. 21.

⁵² Nadolna B. (2009), *Przygotowanie przedszkolaka...*, s. 40.

⁵³ Tamże, s. 22.

wytyczone są pewne granice. Będąc dla dziecka autorytetem należy traktować je z szacunkiem, liczyć się z jego pragnieniami, odczuciami czy poglądami⁵⁴.

Wojciech Brejnak w swojej książce przedstawia dziesięć przykazań dla rodziców, które mają na celu ukazanie tego jak pomóc dzieciom przed rozpoczęciem nauki w szkole.

1. Konsultować się z odpowiednim specjalistą

Rodzice powinni jak najwcześniej zwrócić uwagę na stan zdrowia swojego dziecka. Reagować na wszelkiego rodzaju nieprawidłowości rozwojowe, a jeśli takie wystąpią niezbędna będzie pomoc odpowiedniego lekarza specjalisty. Przykładem może być to, że jeżeli dziecko posiada wadę wymowy czy wadę słuchu to bez pomocy kompetentnej osoby nie będzie w stanie ładnie czytać czy mówić. Bardzo ważne jest to, aby jak najszybciej dopatrzeć się jakichkolwiek nieprawidłowości i podjąć odpowiednie kroki, aby pomóc dziecku.

2. Nie straszyć szkołą

Rolą rodziców jest pozytywne wypowiadanie się do dziecka na temat szkoły. Jednak niektórzy rodzice zapominają o tym i nie kiedy nawet nieświadomie straszą swoje pociechy szkołą, mówiąc, że w momencie rozpoczęcia nauki nie da sobie rady czy nie odnajdzie się w nowym środowisku. Takie słowa rodzica do dziecka z pewnością nie ułatwią mu rozpoczęcia nauki w szkole i uwierzenia we własne możliwości, wręcz przeciwnie mogą spowodować lęk i strach przed szkołą. Dlatego ważnym jest, aby rodzice w tak ważnym okresie rozwoju dziecka wspierali je i pomagali mu. Każda szkoła organizuje tak zwane „dni otwartych drzwi”, podczas których rodzice mogą udać się do wybranej placówki wraz z dzieckiem i umożliwić mu oswojenie się oraz poznanie nowego otoczenia i środowiska w którym już nie długo sam będzie musiał się odnaleźć.

3. Pomagać, wspierać, ale nie wyręczać

Każdy rodzic powinien bacznie obserwować rozwój swojego dziecka, jego postępy, to jak radzi sobie z nauką i samodzielnością. Zwracać uwagę na to jakie czynności potrafi wykonać już samodzielnie, a przy jakich potrzebna mu pomoc osoby dorosłej. Rodzice jak również opiekunowie powinni wspierać i pomagać dziecku w momentach kiedy jest to naprawdę potrzebne, ale nigdy nie wyręczać.

4. Nie przemęczać dziecka nauką

⁵⁴ Ogrodzińska T. (2004), *Nigdy nie jest za wcześnie – rozwój i edukacja małych dzieci*, Warszawa, s. 13.

Ta rada w szczególności skierowana jest do zbyt ambitnych rodziców, którzy mają wysokie wymagania w stosunku do swoich dzieci, które dopiero rozpoczynają naukę. Tacy rodzice wypełniają dziecku dzień różnymi dodatkowymi zajęciami, oczekują od niego samych najlepszych ocen, nie zwracając uwagi na jego możliwości. Owszem bardzo ważny jest dobry start dziecka w szkole i osiągnięcie pozytywnych wyników w nauce, ale równie ważne jest to, aby dziecko mogło spokojnie odpocząć czy znaleźć czas na zabawę.

5. Wyzwalać w dziecku jego własną aktywność

Własna aktywność bardzo dobrze wpływa na harmonijny rozwój każdego dziecka. Zadaniem rodzica jest wyzwalanie takiej aktywności z rozsądkiem i umiarem, oraz czuwanie nad działaniami dziecka. Najważniejsze w tym wszystkim są pochwały, docenianie osiągnięć dziecka oraz radość z każdego, nawet najdrobniejszego sukcesu dziecka.

6. Towarzyszyć dziecku w jego rozwoju

W wieku przedszkolnym, kiedy rozwój dziecka jest najbardziej intensywny bardzo ważne jest to, aby rodzic był zawsze blisko i wspomagał dziecko w jego działaniach. Przekroczenie progu przedszkola jest dla niego dużym krokiem do samodzielności, w którym zarówno dziecko jak i jego rodzic powinni wspólnie uczestniczyć. Po rozpoczęciu nauki w klasie pierwszej rodzic dalej powinien uczestniczyć w rozwoju swojego dziecka oraz wspierać je podczas zdobywania nowych doświadczeń.

7. Ufać dziecku

Rodzic powinien ufać swojemu dziecku, wierzyć w jego możliwości, natomiast w kontaktach z przedszkolem czy szkołą stawać po stronie swojego dziecka.

W momencie kiedy dziecko zaczyna naukę w szkole i nauczyciel nie zdążył poznać jeszcze dobrze swoich wychowanków, rodzic we własnych relacjach o dziecku powinien przekazywać nauczycielowi tylko niezbędne i najważniejsze informacje. Nie powinno się mówić o dziecku jakichkolwiek złych rzeczy, gdyż możemy uprzedzić nauczyciela do własnego dziecka. W razie potrzeby należy wysłuchać wszelkich uwag ze strony nauczyciela, ale jednocześnie mieć zaufanie do swojego dziecka.

8. Być konsekwentnym i sprawiedliwym w egzekwowaniu poleceń

Trzeba nauczyć dziecko przestrzegania określonych zasad, dziecko musi wiedzieć co mu wolno, a czego nie. Rodzice powinni być wytrwali w ustalonych przez siebie zasadach, dzięki którym dziecko będzie czuło się bezpieczniejsze. Wdrażanie nowych zasad zawsze powinno być z dzieckiem przedyskutowane. Jeżeli przestrzeganie tych zasad nie jest wymuszane, to jest przez dziecko w pełni akceptowane. Jeżeli dziecko nie nauczy się już w domu przestrzegania pewnych reguł i wypełniania swoich obowiązków, może mieć ono później duże problemy z dostosowaniem się do zasad które panują w szkole czy również z wykonywaniem obowiązków szkolnych.

9. Zaakceptować lęki oraz obawy dziecka

Ważna jest rozmowa rodzica z dzieckiem o jego lęku, strachu czy pewnymi obawami. Warto wytłumaczyć dziecku rzeczy, które są dla niego jeszcze nie zrozumiałe. W żadnym wypadku nie wolno naśmiewać się z obaw dziecka tylko należy dawać mu poczucie bezpieczeństwa. W innym wypadku dziecko, które nie czuje się zrozumiane czy jest wyśmiewane z powodu jakiś lęków może zacząć zamykać się w sobie i tłumić negatywne emocje.

10. Zawsze okazywać dziecku miłość

Najważniejszym źródłem poczucia akceptacji i własnej wartości jest dla dziecka miłość rodziców. Dziecko powinno czuć się kochane i szanowane przez swoich najbliższych. Rodzice każdego dnia mogą zapewniać dziecko o swojej miłości, poprzez gesty, czyny, słowa. W okresie, gdy dziecko rozpoczyna naukę rodzic powinien podkreślać, że jest również dumny z tego, iż jego dziecko chodzi już do szkoły. Dzięki takim relacjom w rodzinie dziecko jest szczęśliwe, radosne, uczy się empatii i nabywa zdolności do miłości⁵⁵.

Podsumowując powyższe wskazówki dla rodziców można zauważyć, że odgrywają oni dużą rolę w przygotowaniu swojego dziecka do rozpoczęcia nauki w szkole. Przede wszystkim powinni dbać o rozwój fizyczny dziecka. Nie straszyć szkołą tylko wzmacniać i pozytywnie do niej nastawiać. Zachęcać do samodzielności i wyręczać we wszystkim dziecka. Chwalić nawet za te najmniejsze osiągnięcia dziecka. Nie obciążać dodatkowymi zajęciami, dostosować je do potrzeb i możliwości dziecka.

Rozpoczęcie nauki w szkole jest dla każdego dziecka bardzo ważnym okresem. Dzieci muszą wykonywać wiele zadań, które związane

⁵⁵ Brejnak W. (2006), *Czy Twój przedszkolak...*, s. 103-110.

są z wymaganiami rozwojowymi. W pokonywaniu tych wszystkich trudności dzieci powinny mieć wsparcie ze strony rodziców, przedszkola oraz szkoły. Pokonanie tego ważnego etapu zakończy się sukcesem, w momencie kiedy dziecko jest prawidłowo rozwinięte. Dobrze wykształcone zmysły i zharmonizowane przetwarzanie bodźców jest podstawą do uczenia się oraz pokonywaniu tych trudów, które stawia dzieciom szkoła⁵⁶.

1.4. Sylwetka dziecka dojrzałego do nauki szkolnej

Opierając się na powyższych podrozdziałach, w których opisuję różne aspekty dojrzałości szkolnej, to czym się charakteryzują oraz jaki wpływ ma rodzina i środowisko na prawidłowy rozwój dziecka, przedstawię teraz sylwetkę dziecka, które osiągnęło już dojrzałość szkolną. Należy cały czas pamiętać, że rozpoczęcie nauki w szkole jest ważnym momentem w życiu każdego dziecka. To w jakim stopniu jest do tego przygotowane decyduje o przebiegu i wynikach w nauce.

Zwykło się mówić, że okres przedszkolny zaczyna się mniej więcej w trzecim roku życia dziecka i kończy z momentem podjęcia przez nie nauki w szkole. Nie zawsze jednak wiek metrykalny dziecka idzie w parze z jego poziomem, czy tempem rozwoju. Rozwój społeczny, emocjonalny, umysłowy czy fizyczny może być na różnym poziomie u dzieci w tym samym okresie wiekowym⁵⁷. Aleksandra Skowrońska w swoim artykule pisze o tym, iż w każdym nowym środowisku potrzebna jest adaptacja, czyli przystosowanie się dziecka do nowej dla niego sytuacji. Oznacza to osiągnięcie równowagi pomiędzy otoczeniem, a organizmem oraz adekwatną zmianę zachowania w zależności od nowej sytuacji lub warunków życiowych. *Zatem wyrazem dobrej adaptacji dziecka do szkoły jest umiejętność zaspokojenia na terenie tego środowiska własnych potrzeb oraz zdolność do spełniania stawianych wymagań*⁵⁸.

Osiągnięcie dojrzałości szkolnej daje dziecku nowe sposoby adaptacji do środowiska, nowe układy możliwości na poziomie społecznym (relacji dziecka z otoczeniem), osobowościowym (zmian osobowości dziecka), poznawczym (zmian struktur umysłowych) i behawioralnym (zmian zachowania). Takie zmiany zmuszają

⁵⁶ Meinders – Lucking F. Loy S. (tłum.) Brudnik E. (2009), *Czy moje dziecko...*, s. 41.

⁵⁷ Nadolna B. (2009), *Przygotowanie przedszkolaka...*, s. 31.

⁵⁸ Skowrońska A. (2007), *Dojrzałość szkolna*. „*Życie Szkoły*”, nr7, s.5-6.

*rodziców i nauczycieli do korekty stylów zachowania wobec dziecka i dostosowania ich do jego nowych możliwości*⁵⁹.

Bardzo ważnym elementem dojrzałości szkolnej są właściwości oraz cechy rozwojowe dziecka w sferze emocjonalnej i społecznej. Dziecko, które osiągnęło gotowość szkolną bez problemu odnajduje się w środowisku szkolnym, w grupie swoich rówieśników. Potrafi znaleźć swoje miejsce oraz podporządkować się do regulaminu szkolnego, czy spełniać stawiane mu przez nauczyciela wymagania. Rozumie i akceptuje nową sytuację oraz środowisko, w którym się znalazło⁶⁰.

Ewa Filipiak w swoim artykule opisuje dziecko, które osiągnęło dojrzałość szkolną. Według autorki dziecko jest gotowe do podjęcia nauki, gdy:

- uzyskało pewien poziom rozwoju umysłowego czyli między innymi spostrzeganie, myślenie i pamięć,
- przejawia chęci do nauki,
- ma poczucie obowiązku, które wynika z pełnienia roli ucznia,
- jest odpowiedzialne za wykonanie indywidualnego zadania,
- bez trudu podporządkowuje się regulaminowi, który obowiązuje w klasie,
- reaguje oraz wykonuje polecenia nauczyciela,
- potrafi skupić się, być wytrwały i skoncentrowany,
- funkcjonuje w grupie,
- wykonuje zadania klasowe, nie tylko indywidualne,
- nawiązuje kontakt z dorosłymi,
- jest chętne do nauki czytania i pisan⁶¹.

Inną sylwetkę dziecka dojrzałego charakteryzuje Aleksandra Skowrońska, pisząc, że dziecko rozpoczynając naukę w szkole, przyjmuje na siebie rolę ucznia i musi sprostać pewnym wymaganiom, które są dowodem na osiągnięcie dojrzałości szkolnej. Dziecko gotowe do rozpoczęcia nauki w szkole musi:

- każdego dnia wstawać rano, aby dotrzeć do szkoły,
- przestrzegać zasad, które obowiązują w klasie i w szkole,
- poczuć się bezpieczne przy nowym nauczycielu,
- koncentrować się na lekcjach,
- słuchać uważnie poleceń wychowawcy,

⁵⁹ Filipiak E. (2005), *Dojrzałość potrzebna...*, s. 10.

⁶⁰ Filipiak E. (2005), *Dojrzałość potrzebna...*, s. 7.

⁶¹ Filipiak E. (2005), *Dojrzałość potrzebna...*, s. 8.

- dobrze wykonywać swoje zadania,
- przyswajać nową wiedzę,
- odrabiać prace domowe,
- mobilizuje się i nie poddaje po odniesieniu porażki,
- być odporne na stres,
- być sprawne fizycznie,
- zaadoptować się w nowym środowisku rówieśniczym,
- odnaleźć swoje miejsce i pozycje w grupie klasowej⁶².

Beata Nadolna wymienia następujące umiejętności, które powinny posiadać dzieci dojrzałe do rozpoczęcia nauki w szkole. Są to między innymi:

- umiejętność odnalezienia się w nowym środowisku,
- wykorzystywanie nowo zdobytej wiedzy,
- umiejętność radzenia sobie z nowymi wyzwaniami w miarę swoich możliwości,
- umiejętność podporządkowania się określonym zasadom i wymaganiom,
- dbanie o porządek,
- staranności wytrwałość w doprowadzaniu rozpoczętej pracy do końca,
- okazywanie szacunku wobec rodziców i nauczyciela,
- wyrażanie emocji i umiejętność radzenia sobie z nimi,
- zainteresowanie książką⁶³.

Kolejną sylwetkę dziecka gotowego do nauki przedstawia Barbara Zakrzewska, opisując ją w trzech sferach. U dziecka dojrzałego pod względem fizycznym wyróżnia się następujące cechy:

- dobry stan zdrowia i odporność na przemęczenie,
- poprawnie rozwinięte narządy wzroku i słuchu,
- odpowiednia artykulacja,
- ogólna dobra sprawność ruchowa i manualna,
- sprawne ruchy rąk i dokładne ruchy ciała,
- znajomość stron i orientacji przestrzennej.

Pod względem emocjonalno – społecznym dziecko cechuje się:

- chęcią i umiejętnością nawiązywania nowych kontaktów z rówieśnikami oraz z nauczycielami,
- samodzielnością w czynnościach samoobsługowych,

⁶² Skowrońska A. (2007), *Dojrzałość szkolna*. „Życie Szkoły”, nr7, s. 6.

⁶³ Nadolna B. (2009), *Przygotowanie przedszkolaka...*, s. 42-44.

- przystosowaniem się do nowego środowiska,
- podporządkowaniem się panującym w szkole zasadom i normom,
- wrażliwością na potrzeby innych,
- obowiązkowością i wytrwałością w poleconych zadaniach,
- wiara w swoje możliwości i nie zniechęcaniem się występującym trudnością,
- samokontrolą swojego zachowania i wykonywanej pracy.

Pod względem intelektualnym, dziecko dojrzałe wyróżnia się:

- zainteresowaniem tym co je otacza,
- chęcią do nauki pisania, czytania i matematyki,
- poprawnością mowy pod względem artykulacyjnym i gramatycznym,
- przekazywaniem swoich myśli w sposób zrozumiały,
- wypowiadaniem się na temat swoich przeżyć,
- koncentracją,
- odróżnianiem i porównywaniem figur geometrycznych,
- zapamiętywaniem prostych rymowanek i melodii,
- poprawnym przeprowadzeniem analizy i syntezy liter, głosek i sylab,
- znajomością podstawowych pojęć matematycznych⁶⁴.

Biorąc pod uwagę przedstawione wyżej przez różnych autorów sylwetki dziecka dojrzałego do nauki, chciałabym krótko podsumować i przedstawić najważniejsze wymagania jakie w poszczególnych sferach rozwoju powinno posiadać dziecko dojrzałe.

Rozwój fizyczny – dziecko jest ogólnie zdrowe, jego waga i wzrost są odpowiednie do wieku, jest odporne na zmęczenie i prawidłowo funkcjonują narządy wszystkich zmysłów w szczególności wzroku i słuchu. Dziecko jest sprawne ruchowo: biega i skacze. Samodzielnie wykonuje podstawowe czynności samoobsługowe, samo je, ubiera się i dba o higienę, a także posiada orientację w schemacie własnego ciała.

Rozwój intelektualny – dziecko jest spostrzegawcze, ma duży zasób informacji, który umożliwia mu orientację w najbliższym otoczeniu, potrafi powiedzieć jak ma na imię, ile ma lat oraz gdzie mieszka. Rozumie podstawowe pojęcia abstrakcyjne takie jak: odległość, kierunek czy wielkość. Jest ciekawe aktywne i stale poszukuje odpowiedzi na intrygujące go pytania. Dostrzega

⁶⁴ Zakrzewska B. (2003), *Każdy przedszkolak...*, s. 11-12.

następstwa zdarzeń. Zapamiętuje krótkie wierszyki czy piosenki. Bez problemu skupia się na wykonywanej czynności.

Rozwój emocjonalny – dziecko potrafi rozpoznać uczucia innych osób i tym samym co raz bardziej świadome jest własnych uczuć. Wyraża swoje emocje oraz panuje nad nimi.

Rozwój społeczny – nawiązuje kontakt z rówieśnikami oraz osobami dorosłymi, współdziała i współpracuje z innymi dziećmi w grupie i dzieli się zabawkami. Dostosowuje swoje zachowanie do obowiązujących w szkole reguł i zasad. Zachowuje się zgodnie z określonymi normami i słucha poleceń nauczyciela.

Dziecko dojrzałe do rozpoczęcia nauki w szkole potrafi opanować swoje emocje tym samym hamuje złość lub jakieś obawy, ufa własnym siłom i możliwościom. Wierzy, że w nowym środowisku bez problemu da sobie radę i z zaufaniem odnosi się do wychowawców czy rówieśników. Dziecko takie uświadamia sobie własną wartość, ale potrafi również dostrzec wartość innych ludzi. Dziecko gotowe do nauki szkolnej musi być również dobrze rozwinięte w sferze fizycznej, motorycznej, a tym samym powinno mieć dobrą koordynację ruchów szczególnie rąk i palców, która ważna jest ze względu na naukę pisania. W tym okresie rozwój fizyczny dziecka rozwija się w co raz większej precyzji i wytrwałości⁶⁵.

1.5. Trudności w osiągnięciu dojrzałości szkolnej

Rozpoczęcie przez dziecko nauki w szkole jest bardzo ważnym momentem, gdy musi poradzić sobie z wykonaniem wielu zadań związanych z wymaganiami rozwojowymi. Jeśli dziecko jest dobrze rozwinięte, pokonanie takiego etapu zakończy się dla niego sukcesem. Podstawą dla uczenia się, działania oraz pokonywania trudności związanych z rozpoczęciem nauki w szkole są dobrze wykształcone zmysły i zintegrowane przetwarzanie bodźców.

Dziecko rozpoczynające naukę szkolną wchodzi do klasy z własnymi oczekiwaniami i dążeniami, z obszarem samego siebie i wyobrażeniem swojego miejsca w nowej rzeczywistości. Codziennie definiuje i redefiniuje sytuacje szkolne,

⁶⁵ Filipiak E. (2005), *Dojrzałość potrzebna...*, s. 8-9.

*nadając im, a także sobie znaczenie. Kształtuje w ten sposób swoją tożsamość i podejmuje trud rozumienia świata społecznego, do którego należy*⁶⁶.

Dziecko, które poznaje swoje bliższe i dalsze otoczenie zbiera wszelkie informacje o tym czy to środowisko jest przyjazne czy wrogie, również czy pozwala na rozwój aktywności czy ją blokuje, czy jest zainteresowane przebywaniem nim czy też nie. Jeżeli odpowiedzi na te pytania są pozytywne to dziecko z większym zapałem i bez problemu przystosuje się do nowego proponowanego mu środowiska szkolnego oraz podejmie określone dla niego role społeczne. Jeżeli dziecko posiada negatywny obraz środowiska, które je otacza to będzie miało duże trudności z adaptacją w tym środowisku⁶⁷.

Aleksandra Skowrońska pisząc o różnicach rozwojowych między dziećmi, ma na myśli to, że każde dziecko rozwija się w swoim indywidualnym tempie, ma swoją dynamikę rozwoju. Często zdarza się tak, że pomiędzy różnymi sferami rozwojowymi dzieci cechują się większymi lub mniejszymi różnicami. Nie oznacza to jednak, iż dziecko, które ma braki w którejś sferze rozwoju, nie będzie już w stanie przystosować się do warunków panujących w szkole. Natomiast, kiedy braki tego pojawiają się we wszystkich lub w większości sfer, dziecko nie jest dojrzałe do podjęcia nauki w szkole, a w tej sytuacji należy zwrócić się po pomoc do specjalisty.

Różnice między dziećmi mogą występować na różnych etapach i w różnym stopniu nasilenia. Przyczyną mogą być warunki biologiczne oraz społeczne wychowawcze. Bardzo duży wpływ na gotowość dziecka do podjęcia nauki wywiera jego miejsce zamieszkania oraz wykształcenie czy zawód rodziców. To w jaki sposób dziecko jest wychowywane, czy czuje się bezpieczne i czy odpowiada mu atmosfera panująca w domu ma wpływa na stymulację rozwoju psychofizycznego dziecka⁶⁸.

O wspomaganiu rozwoju można mówić wtedy, gdy rozwój ten jest w jakiś sposób zakłócony, również w momencie kiedy rodzi się dziecko niepełnosprawne z różnorodnymi defektami, bądź nabywa ich we wczesnym okresie swojego życia. Przyjęło się mówić, że powodzenie w nauce szkolnej będą miały też dzieci, które osiągnęły dojrzałość szkolną, jednak nie wszystkie z nich są w stanie sprostać

⁶⁶ Klaus –Stańska D. (2004), *Adaptacja szkolna...*, s. 53.

⁶⁷ Klaus –Stańska D. (2004), *Adaptacja szkolna siedmiolatków*. Olsztyn s. 53.

⁶⁸ Skowrońska A. (2007), *Dojrzałość szkolna...*, s. 10.

nowym wymaganiom jakie stawia im szkoła. Dzieci, które rozwijają się nieharmonijnie lub dzieci z opóźnieniami w rozwoju również napotykać na trudności szkolne. Trudności w nauce mają najczęściej te dzieci, które:

- są opóźnione w rozwoju intelektualnym, a tym samym nie nadążają za programem szkolnym,
- posiadają zaburzenia lub opóźnienia rozwoju mowy,
- mają zaburzenia lub wady słuchu czy wzroku, sprawności manualnej i koordynacji,
- mają osłabioną pamięć wzrokową, słuchową i ruchową,
- słabo orientują się w schemacie ciała w kierunkach oraz przestrzeni,
- posiadają zaburzenie w sferze emocjonalnej,
- mają zaburzone relacje społeczne zarówno z rówieśnikami jak i z dorosłymi.

Wiadome jest to, że dzieci rozwijają się w różnym tempie i właśnie dlatego u niektórych dzieci występują tylko opóźnienia w rozwoju, wolniej dojrzewają, później zaczynają chodzić czy mówić. Potrzebują one więcej czasu, aby osiągnąć określony poziom rozwoju. Natomiast u innych dzieci mogą to być zaburzenia nawet w kilku sferach rozwojowych, które są spowodowane uszkodzeniem struktury układu nerwowego lub innych układów czy też narządów w okresie płodowym, w czasie porodu lub też we wczesnym dzieciństwie.

Różnice w przygotowaniu dzieci do podjęcia nauki w szkole w dużym stopniu zależą również od czynników środowiskowych. Dzieci z rodzin, które mają różnorodne problemy lub z rodzin dysfunkcyjnych przejawiają znacznie większe braki funkcji psychofizycznych, które są zaangażowane w proces uczenia się.

Dzieci, które rozwijają się wolniej i mają trudności szkolne wymagają większej pracy, na przykład niewłaściwe nauczanie dzieci dyslektycznych, czy nie udzielenie im w porę specjalistycznej pomocy powoduje, że trudności pogłębiają się, a błędy w pisaniu i czytaniu utrwala się. Z dziećmi, które są opóźnione w rozwoju, a także z takimi, które nie rozwijają się harmonijnie należy intensywniej pracować przed ich rozpoczęciem nauki w szkole. Rodzice, którzy potrafią dostrzec objawy wskazujące na istnienie deficytów rozwojowych, powinni rozpoznać u dzieci nieharmonijny tok rozwoju już w okresie poniemowlęcym lub dalej w przedszkolnym.

Jednak nie zawsze takie zaburzenia rozwojowe dostrzegane są w porę. A skutkiem tego jest dalej nieprawidłowy, opóźniony i nieharmonijny rozwój dziecka. Rodzice dzieci sześciolletnich powinni bacznie obserwować swoje dziecko

oraz w miarę swoich możliwości umiejętnie dokonywać oceny charakterystycznych cech, procesów psychicznych, które wchodzą w zakres sfer rozwojowych sześciolatka. Należy pamiętać bowiem o tym, że nie wszystkie dzieci, które wcześniej chodziły do zerówki, osiągnęły pełną gotowość szkolną⁶⁹.

Wojciech Brejnak w swojej książce pisze o dojrzałości szkolnej a ryzyku różnych dysleksji, między innymi dysleksji w zakresie rozwoju ruchowego, w zakresie rozwoju mowy oraz o zaburzeniach lateralizacji, kierunkowości i integracji funkcji wzrokowych, ruchowych i słuchowych. Symptomy ryzyka dysleksji u małego dziecka to przede wszystkim opóźnienia lub zaburzenia rozwoju ruchowego oraz rozwoju mowy. Może to być zarówno duże spowolnienie rozwoju ruchowego, jak również nadzwyczajny rozwój, czyli pominięcie lub znaczne wydłużenie jakiegoś etapu.

W zakresie mowy również może występować zaburzony lub spowolniony rozwój, na przykład wada wymowy. Dziecko rozwijające się prawidłowo od najmłodszych lat pod względem ruchowym przechodzi od podstawowych umiejętności, takich jak na przykład leżenie, do nawyku poruszania się na czworakach następnie potrafi stać samodzielnie na nogach, chodzić czy też siadać. Analiza każdego z tych etapów jest bardzo istotna, ponieważ każdy z nich może bezpośrednio lub pośrednio wpływać na proces uczenia się dziecka.

Jeżeli dziecko nie rozwinęło się poprawnie po względem fizycznym, ruchowym, zatrzymało się na którymś etapie, bądź też przeskoczyło któryś z nich to istnieje duże ryzyko, że będzie to rzutowało na pomyślne uczenie się dziecka w szkole. Zatem im więcej i właściwiej do wieku porusza się dziecko, tym znacznie lepiej rozwija się jego wyobraźnię, kreatywność i rozwijają się procesy myślowe a więc również szybciej i aktywniej rozwija się mowa. *Uczenie się i opanowanie nawyków szkolnych wymagają od dziecka dużego wysiłku umysłowego i wysokiego poziomu kontroli wewnętrznej przy minimalnym wykorzystywaniu ruchu. Dlatego tak ważne jest, żeby we właściwym sobie czasie dziecko przeszło każdy etap rozwoju ruchowego*⁷⁰.

Oprócz ogólnego opóźnienia ruchowego, występuje również obniżona sprawność manualna. Wszelkie zaburzenia w rozwoju motorycznym charakteryzują

⁶⁹ Brejnak W. (2006), *Czy Twój przedszkolak....*, s. 81-87.

⁷⁰ Brejnak W. (2006), *Czy Twój przedszkolak....*, s. 47-48.

się małą dokładnością ruchów oraz ich zwolnionym tempem. Chodzi tutaj zarówno o zaburzenia motoryki dużej jak i małej, a warunkiem sprawnego mówienia, czytania i pisania jest prawidłowy rozwój całej motoryki. Takie dzieci o mniejszej sprawności manualnej napotykać na swojej drodze edukacji szkolnej wiele trudności. Nie nadążają za rówieśnikami, co może niestety powodować zaburzenia na tle emocjonalno motywacyjnym. Dzieci w rezultacie mogą stracić i motywację i chęci do dalszego uczenia się.

Nawet dzieci, które prawidłowo rozwijają się pod względem psychofizycznym, mogą wykazywać odstępstwa w zakresie mowy. Występować mogą również duże różnice indywidualne w tempie uczenia się mowy. Często u dzieci występują również różnego rodzaju wady wymowy, które mają różny stopień nasilenia. Dość specyficzną wadą wymowy jest jąkanie się dziecka, a główną tego przyczyną zazwyczaj jest wzmożone napięcie mięśni związane z aktem mówienia, bardzo często wynikające z zaburzeń emocjonalnych. Wiadome jest to, że jeżeli dziecko źle mówi lub ma jakiegokolwiek problemy z poprawną wymową to może mieć również kłopoty w nauce czytania i pisania.

Niełatwy jest również los tych dzieci, rozpoczynających naukę w klasie pierwszej, u których występują zaburzenia lateralizacji czy orientacji przestrzennej, jak również integracji funkcji wzrokowych, ruchowych i słuchowych. Ze względu na późniejsze konsekwencje szkolne, oprócz uczniów lewostronnych, często zainteresowanie psychologów i specjalistów wzbudzą również dzieci, które posiadają następujące rodzaje lateralizacji skrzyżowanej: dominujące lewe oko i prawa ręka oraz dominujące prawe oko lewa ręka. Bardzo istotną rzeczą jest to, że aby ustrzec dziecko przed ewentualnymi trudnościami, które może napotkać w szkole, należy możliwie wcześniej dokładnie określić jego lateralizację. Duże trudności w funkcjonowaniu szkolnym może też sprawiać zaburzenie integracji funkcji wzrokowych, słuchowych i ruchowych. Dzieci z takimi zaburzeniami nie potrafią na przykład odtworzyć wzoru graficznego śpiewanej piosenki, niechętnie biorą udział w zabawach i różnego rodzaju grach zręcznościowych oraz w zabawach tanecznych. Dostyc dużą trudność sprawiają im ćwiczenia gimnastyczne z różnymi przyrządami na przykład ze skakanką czy ćwiczenia z poręczą lub przejście po ławeczce⁷¹.

⁷¹ Brejnak W. (2006), *Czy Twój przedszkolak...*, s. 48-58

Zaburzenia procesów emocjonalnych u dzieci, najwyraźniej ujawniają się w momencie rozpoczęcia systematycznej oraz planowej edukacji przedszkolnej czy już szkolnej. Pojawiają się one w dwóch zupełnie przeciwnych formach, jako nadmierna pobudliwość psychoruchowa lub jako silne zahamowanie.

Dzieci, które są nadpobudliwe, cechuje nadmierna ruchliwość oraz niecierpliwość. W czasie zajęć zachowują się głośno, kręcą i niestety często bardzo przeszkadzają w prowadzeniu przez nauczyciela lekcji. Nie potrafią przez dłuższą chwilę skupić się na wykonywanym zadaniu, często też unikają jakichkolwiek trudności, a w momencie ich pojawienia się szybko zajmują się czymś innym. Dzieci nadpobudliwe nie przestrzegają dyscypliny, a ponad to często jako pierwsze szukają sprzeczki czy zaczepiają inne dzieci.

Natomiast dzieci silnie zahamowane, są ich przeciwieństwem. Najlepiej czują się w otoczeniu rodziny i w gronie najbliższych, dobrze im już znanych osób. Przez długi czas nawet nie ujawniają cech zahamowania, gdyż w takich bliskich relacjach nie okazują swojej nieśmiałości. Jednak bardzo łatwo je czymś urazić czy spowodować sytuację, w której wybucha płaczem. Takie dzieci są bardzo nieśmiałe, a to często powoduje, że z ogromnym trudem odnajdują się w nowych sytuacjach czy środowisku. Są mało mówne oraz mało spontaniczne zarówno w mówieniu jaki i w działaniu, nie lubią dzielić się swoimi przeżyciami z innymi, ciężko im nawiązać kontakt z rówieśnikami czy osobami dorosłymi. Wyrażają również niechęć do jakiegokolwiek wysiłku fizycznego, nie lubią zajęć gimnastycznych i sportowych. Cechuje je brak pewności siebie i unikają wystąpień publicznych. Opisane tutaj cechy dzieci nadpobudliwych oraz silnie zahamowanych, z całą pewnością nie ułatwiają im osiągnięcia dojrzałości szkolnej⁷².

Przyczyny trudności w osiągnięciu dojrzałości szkolnej mogą być związane z osobą dziecka, środowiskiem rodzinnym i szkolnym. Również z warunkami materialnymi placówki, złą organizacją pracy czy nieprzyjaznym klimatem w szkole oraz niedostosowaniem środowiska do potrzeb małych dzieci. Środowisko rodzinne również ma ogromny wpływ na osiągnięcie przez dziecko gotowości do podjęcia nauki w szkole. Problemy rodzinne mogą dotyczyć konfliktów między rodzicami, a często tym samym niekonsekwentnego sposobu wychowania. Warto również wspomnieć o licznych problemach społecznych, między innymi o uzależnieniach,

⁷² Brejnak W. (2006), *Czy Twój przedszkolak...*, s. 63-68.

bezrobociu rodziców, które często w dużym stopniu wpływają na fizyczny oraz psychiczny stan zdrowia dzieci.

Rozpoczęcie nauki szkolnej, jest dla dziecka oraz dla wielu rodziców, bardzo ważnym i nowym momentem w życiu. Pomimo faktu, iż zdarzają się dzieci niechętnie do nauki w szkole, to jednak większość z nich rozpoczyna swój pierwszy dzień w szkole z wielką radością i przyjemnością. Utrzymanie takiego pozytywnego nastawienia przez cały okres edukacji nie jest rzeczą prostą i w dużym stopniu zależy od rodziców oraz nauczycieli.

ROZDZIAŁ II.

METODOLOGIA BADAŃ WŁASNYCH

2.1. Cele badań

Przed przystąpieniem do jakichkolwiek badań należy określić ich cele. Według Tadeusza Pilcha, badania pedagogiczne w większym stopniu niż gdzie indziej, określane są przez cele jakim służą. Ich zadaniem jest zbadanie warunków niezbędnych do realizacji postulowanych stanów rzeczy. *Mówiąc bardziej ogólnie – możemy uznać, że celem badań jest poznanie umożliwiające działanie skuteczne*⁷³.

Tadeusz Pilch i Teresa Bauman w swojej książce przytaczają wypowiedź J. Such na temat celu poznania naukowego: *Zasadniczym celem poznania naukowego jest zdobycie wiedzy maksymalnie ścisłej, maksymalnie pewnej, maksymalnie ogólnej, maksymalnie prostej, o maksymalnej zawartości informacji*⁷⁴.

Mieczysław Łobocki odnosząc się do celów badań, pisze: *podstawowym warunkiem podejmowania wszelkich badań naukowych jest uświadomienie sobie przez badacza celów. Wszelka działalność ludzka, jeśli ma być skuteczna, musi być celowa. Wszelkie działania, dokonywane na zasadzie prób i błędów, skazane są na niepowodzenie. Podobny los spotyka badania nie związane z żadnym określonym celem badawczym, a także takie badania, których cel jest zbyt ogólny lub niemożliwy do zrealizowania*⁷⁵.

Według Marii Węglińskiej, można wyróżnić następujące rodzaje celów badań:

⁷³ T. Pilch,(1995), *Zasady badań pedagogicznych*. Warszawa, s.19.

⁷⁴ T. Pilch, T. Bauman,(2001), *Zasady badań pedagogicznych, strategie ilościowe i jakościowe*, Warszawa, s. 23.

⁷⁵ M. Łobocki, (1978), *Metody badań pedagogicznych*. Warszawa, s. 55.

- a) *teoretyczno-poznawcze*
praktyczno-wdrożeniowe
- b) *poznawcze*
teoretyczne
*praktyczne*⁷⁶.

Biorąc pod uwagę powyższe definicje i klasyfikacje, ustaliłam następujące cele swojej pracy:

Cele poznawcze:

- ustalenie, czy dzieci 6-letnie są gotowe i dobrze przygotowane do podjęcia nauki w szkole,
- zbadanie tego, jakie kroki podejmuje szkoła, przedszkole, nauczyciele i rodzice, aby umożliwić dziecku 6 – letniemu dobry start w szkole.

Cel teoretyczny:

- pozyskanie i opracowanie materiału na temat dojrzałości szkolnej dzieci.

Cel praktyczny:

- zwrócenie uwagi rodziców i nauczycieli na to, jak duże znaczenie ma gotowość do podjęcia nauki szkolnej.

2.2. Problemy badawcze

Przed podjęciem badań naukowych każdy badacz musi sobie uświadomić, jakie problemy będzie rozwiązywał w drodze swoich poszukiwań badawczych.

M. Łobocki powołuje się na definicję S. Nowaka, który sądzi, że *problem badawczy to tyle, co pewne pytanie lub zespół pytań, na które odpowiedzi ma dostarczyć badanie*⁷⁷. Pisząc dalej autor zwraca uwagę na to, że w badaniach pedagogicznych problemy badawcze nie zawsze są łatwe do wyodrębnienia.

T. Pilch i T. Bauman, pisząc o problemie badawczym, stwierdzają, że *problem badawczy to pytanie o naturę badanego zjawiska, o istotę związków między zdarzeniami lub istotami i cechami procesów, cechami zjawiska, to mówiąc inaczej*

⁷⁶ M. Węglińska,(2008) *Jak pisać pracę magisterską?*, Kraków, s. 12.

⁷⁷ S. Nowak, *Metodologia badań socjologicznych*, op. Cit., s. 214, za M. Łobocki, (1984), *Metody badań pedagogicznych*. Warszawa, s. 56.

*uświadomienie sobie trudności z wyjaśnieniem i zrozumieniem określonego fragmentu rzeczywistości, to mówiąc jeszcze inaczej deklaracja o naszej niewiedzy zawarta w gramatycznej formie pytania*⁷⁸.

M. Łobocki definiuje problem badawczy jako *pytanie, które w miarę precyzyjnie określa cel zamierzonych badań i jednocześnie ujawnia braki w dotychczasowej wiedzy na interesujący nas temat. Problem badawczy jest zwykle uszczegółowieniem celu badań; umożliwia bowiem dokładniejsze poznanie tego, co rzeczywiście zamierzamy zbadać*⁷⁹.

Zaleca się, formułować problemy badawcze w sposób jasny, prosty i wyczerpujący. W badaniach pedagogicznych często spotkać się możemy z problemami w postaci pytań rozstrzygnięcia lub dopełnienia. Te pierwsze *zaczynają się zazwyczaj od partykuły „czy” i dopuszczają przeważnie tylko dwie możliwe odpowiedzi: „tak” lub „nie” ,a niekiedy także „nie mam zdania”*⁸⁰. Natomiast problemy badawcze w formie pytań dopełnienia stanowią *pytania otwarte dające badanym możliwość swobodnych wypowiedzi, tj. bez sugerowania jakichkolwiek na nie odpowiedzi*⁸¹.

W mojej pracy określiłam następujące problemy:

Problem główny:

Jaka jest gotowość dzieci 6 – letnich do podjęcia nauki w szkole?

Problemy szczegółowe:

- 1. Jaki jest stan rozwoju fizycznego dziecka 6-letniego?**
- 2. Jaki jest poziom rozwoju intelektualnego dziecka 6-letniego?**
- 3. Jaki jest poziom rozwoju motorycznego dziecka 6-letniego?**
- 4. Jaki jest poziom rozwoju emocjonalnego dziecka 6-letniego?**
- 5. Jaki jest poziom rozwoju społecznego dziecka 6-letniego?**

2.3. Metody, techniki i narzędzia badawcze

⁷⁸ T. Pilch, T. Bauman, (2001) *Zasady badań pedagogicznych, strategie ilościowe i jakościowe*. Warszawa, s. 43.

⁷⁹ M. Łobocki, (2011) *Metody i techniki badań pedagogicznych*, Kraków, s. 23.

⁸⁰ Tamże, s. 25

⁸¹ Tamże, s. 25

T. Pilch przez metodę badań rozumie *zespół teoretycznie uzasadnionych zabiegów koncepcyjnych i instrumentalnych obejmujących najogólniej całość postępowania badacza, zmierzającego do rozwiązania określonego problemu naukowego*⁸². Technika zaś nazywa *czynności praktyczne, regulowane starannie wypracowanymi dyrektywami, pozwalającymi na uzyskanie optymalnie sprawdzalnych informacji, opinii, faktów*⁸³.

M. Łobocki pisze, iż *techniki są bliżej skonkretyzowanymi sposobami postępowania badawczego. Podporządkowane są metodom badawczym, pełniąc niejako wobec nich wyraźną służebną rolę. Stanowią jakby „ostatni akord” danej metody badań, która jest dla nich zawsze istotnym punktem odniesienia i obejmuje kilka ich odmian*⁸⁴.

T. Pilch wyróżnia następujące metody badań pedagogicznych:

1. Ilościowe:

- eksperyment pedagogiczny;
- monografia pedagogiczna;
- metoda indywidualnych przypadków;
- metoda sondażu diagnostycznego

2. Jakościowe:

- badania etnograficzne;
- studium przypadku;
- badania biograficzne;
- badania fenomenograficzne;
- badanie w działaniu

Metodą, którą posługuję się w swoich badaniach jest metoda **sondażu diagnostycznego**, która jest sposobem gromadzenia wiedzy o atrybutach strukturalnych i funkcjonalnych oraz dynamice zjawisk społecznych, opiniach i poglądach wybranych zbiorowości, nasilaniu się i kierunkach, rozwoju określonych zjawisk i wszelkich innych zjawiskach instytucjonalnie nie zlokalizowanych - posiadających znaczenie wychowawcze – w oparciu o specjalnie

⁸² T. Pilch, (1995), *Zasady badań pedagogicznych*. Warszawa, s. 42.

⁸³ Tamże, s. 42.

⁸⁴ S. Nowak, *Metodologia badań socjologicznych*, op. Cit., s. 214, za M. Łobocki, (1984), *Metody badań pedagogicznych.*, Warszawa, s. 115.

dobraną grupę reprezentującą populację generalną, w której badane zjawisko występuje⁸⁵.

Techniki najczęściej występujące w badaniach sondażowych to: wywiad, ankieta, analiza dokumentów oraz techniki statystyczne. W niniejszej pracy do przeprowadzenia badań wykorzystałam **technikę ankiety, oraz wywiadu**

Jest to „technika gromadzenia informacji, polegająca na wypełnianiu najczęściej samodzielnie przez badanego specjalnych kwestionariuszy na ogół o wysokim stopniu standaryzacji, w obecności lub częściej bez obecności ankietera⁸⁶.

Natomiast zastosowanym przeze mnie narzędziem badawczym jest **kwestionariusz ankiety** adresowany do rodziców dzieci uczęszczających do pierwszych klas szkół podstawowych oraz **wywiad** adresowany do nauczycieli w tych klasach.

2.4. Charakterystyka badanego środowiska i teren badań

W badaniu brali udział rodzice uczniów uczęszczających do czterech klas zerowych ze Szkoły Podstawowej nr 4, oraz ze Szkoły Podstawowej nr 12 w Zgierzu, jak również cztery wychowawczynie tych klas. Jeśli chodzi o rodziców biorących udział w badaniach, to w zdecydowanej większości były to kobiety – 81 kobiet i 8 mężczyzn. Większość badanych rodziców to osoby w przedziale wiekowym od 20 do 40 lat. Są to osoby znajdujące się w różnych warunkach materialnych o wyższym lub średnim wykształceniu.

Szkoła podstawowa nr 4 w Zgierzu istnieje już ponad sto lat. Dzisiejszy wygląd szkoły bardzo różni się od tego sprzed stu lat. Pierwszy budynek posiadał tylko cztery większe sale i 3 sale lekcyjne oraz pokój nauczycielski. Budynek szkolny wiele razy zmieniał swój wygląd. Przybyło wiele nowoczesnych pomocy naukowych. W szkole są trzy klasy trzecie, trzy klasy drugie oraz trzy klasy pierwsze. w 2005 roku uruchomiono nowy oddział dla dzieci 6 – letnich, tak zwane dwie „klasy zerowe”. W 2003 roku Szkoła obchodziła jubileusz stulecia placówki.

⁸⁵ T. Pilch, *Zasady badań...*, s. 51

⁸⁶ Tamże, s.86.

Natomiast Szkoła Podstawowa nr 12 im. Armii Krajowej w Zgierzu istnieje od 1994 roku. Od 2006 roku w Szkole funkcjonuje oddział przedszkolny, są to dwie klasy zerowe.

2.5. Organizacja i przebieg badań

Badania przeprowadzone wśród rodziców uczniów uczęszczających do klas zerowych odbyły się w terminie od 26.02.2013 do 4.03.2013. Kwestionariusze ankiet przeznaczonych dla rodziców zostawiłam w szkole u Pań, które pełnią funkcję wychowawczyń tych klas. Rodzice otrzymali kwestionariusze ankiet do domu, a po niecałym tygodniu otrzymałam je z powrotem. Rodzice odpowiedzieli na wszystkie zadane im pytania, chętnie również uzasadniali swoje odpowiedzi, dzięki czemu analiza i interpretacja wyników badań stała się łatwiejsza.

Jeśli chodzi o badania przeprowadzone wśród nauczycielek, to odbyły się one w dniu 27.02.2013 w formie wywiadów. Nauczycielki przed oddaniem ankiet rodzicom, jak również przed przystąpieniem do wywiadu dowiedziały się ode mnie jaki jest cel mojej pracy. Jestem bardzo zadowolona z przebiegu badań. Zarówno uczestniczący w badaniu rodzice jak i nauczycielki odpowiadali szczerze na pytania, dzięki czemu mogłam pozyskać bogaty materiał badawczy.

Badania przebiegły zgodnie z poniższym harmonogramem

Lp.	Zadanie do wykonania	Miejsce	Data rozpoczęcia	Data zakończenia	Uwagi o realizacji zadań
1.	Przeprowadzić wywiad z nauczycielami klas „zerowych”	Szkoła Podstawowa nr 4 w Zgierzu, Szkoła Podstawowa nr 12 w Zgierzu	27.02.2013	27.02.2013	
2.	Przeprowadzić ankietę wśród rodziców uczniów z klas „zerowych”	Szkoła Podstawowa nr 4 w Zgierzu, Szkoła Podstawowa nr 12 w Zgierzu	26.02.2013	4.03.2013	

		Zgierzu			
--	--	---------	--	--	--

ROZDZIAŁ III.

ANALIZA I INTERPRETACJA WYNIKÓW BADAŃ WŁASNYCH

3.1. Badania ankietowe przeprowadzone wśród rodziców

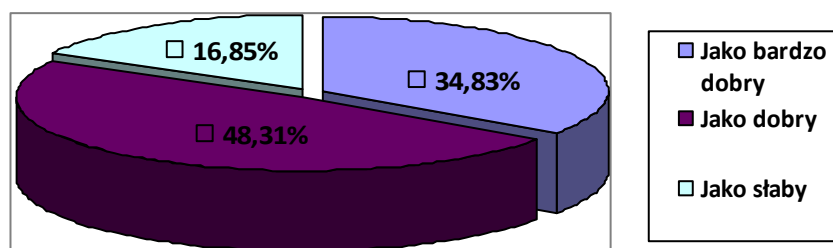
Badania ankietowe zostały przeprowadzone wśród 89 rodziców uczniów uczęszczających do klas zerowych w Szkole Podstawowej nr 4 oraz w Szkole Podstawowej nr 12 w Zgierzu. Kwestionariusze ankiet w znacznie większej części wypełniane były przez mamy tych uczniów, w wieku od 20 do 40 lat.

Pytanie 1. Jak można ocenić rozwój fizyczny Pana/Pani dziecka?

Większość rodziców oceniła rozwój fizyczny swojego dziecka jako „dobry” lub jako „bardzo dobry”. Rodzice uzasadniali wybraną przez siebie odpowiedź najczęściej tym, że dziecko prowadzi zdrowy tryb życia, jest wysportowane czy też uczęszcza na dodatkowe zajęcia, np: taniec, basen. Mniej rodziców, bo tylko 15% ankietowanych, oceniło rozwój fizyczny swojego dziecka jako „słaby”.

Tabela 1. Rozwój fizyczny

Odpowiedzi	Liczba odpowiedzi
Jako bardzo dobry	31
Jako dobry	43
Jako słaby	15
RAZEM	89

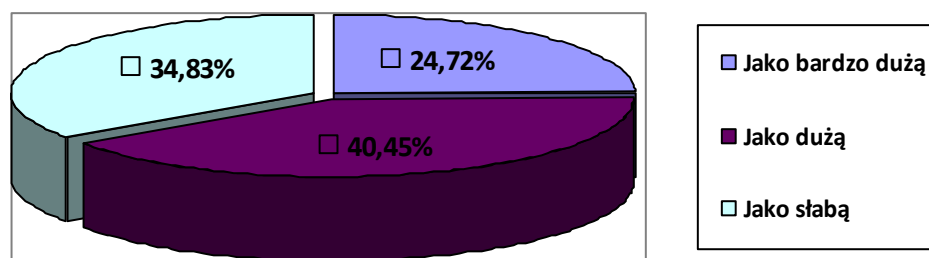
Wykres 1. Rozwój fizyczny

Pytanie 2. Jak Pan/Pani ocenia odporność dziecka na choroby?

Rodzice najczęściej oceniali odporność swojego dziecka jako „dużą”, uzasadniając swój wybór tym, że dziecko rzadko choruje. 22% badanych rodziców odpowiedziało, że ich dziecko ma bardzo dużą odporność na choroby, a uzasadniali swoje odpowiedzi tym, że dziecko rzadko ulega chorobom. Natomiast pozostała część rodziców, 31% oceniła odporność dziecka na choroby jako „słabą”, wpisując w uzasadnieniu, że dziecko jest osłabione i mało odporne, jest podatne na choroby i często choruje.

Tabela 2. Odporność na choroby

Odpowiedzi	Liczba odpowiedzi
Jako bardzo dużą	22
Jako dużą	36
Jako słabą	31
RAZEM	89

Wykres 2. Odporność na choroby

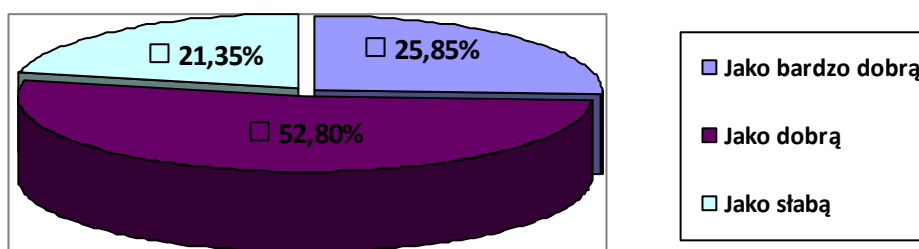
Pytanie 3. Jak Pan/Pani ocenia umiejętność wypowiedziania się swojego dziecka na różne tematy?

Najwięcej badanych rodziców (52.,80%) ocenia umiejętność wypowiedziania się dziecka jako „dobrą”, uzasadniając swój wybór tym, że dziecko nie ma problemu z wypowiedzaniem się. Mniejsza część rodziców ocenia tę umiejętność jako „bardzo dobrą”, również uzasadniając swoją odpowiedź tym, że nie zauważają, aby dziecko miało jakiegokolwiek problemy z wypowiedzaniem się na różne tematy.

Najmniejsza część rodziców odpowiedziała, że umiejętność ta jest słaba, uzasadniającym swój wybór tym, że dziecko niechętnie wypowiada się i jest nieśmiałe.

Tabela 3. Umiejętność wypowiedziania się na różne tematy

Odpowiedzi	Liczba odpowiedzi
Jako bardzo dobrą	23
Jako dobrą	47
Jako słabą	19
RAZEM	89

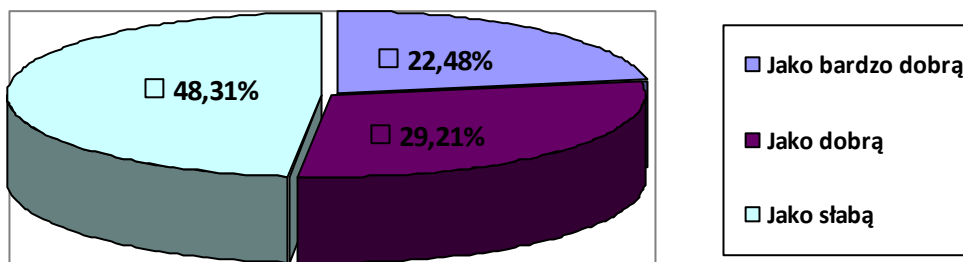
Wykres 3. Umiejętność wypowiadania się na różne tematy

Pytanie 4. Jak Pan/Pani ocenia umiejętność wypowiadania się dziecka całymi zdaniami?

Większość rodziców ocenia tę umiejętność jako „słabą”. Uzasadnieniem najczęściej było to, że dziecko ma problem z poprawnym składaniem zdań, często mówi chaotycznie i w wielu sytuacjach osobie dorosłej ciężko jest zrozumieć co mówi dziecko.. Reszta rodziców oceniła tę umiejętność jako „dobrą” i „bardzo dobrą”, stwierdzając, że dziecko nie ma problemu z wypowiadaniem się całymi zdaniami i chętnie podejmuje takie próby.

Tabela 4. Umiejętność wypowiadania się całymi zdaniami

Odpowiedzi	Liczba odpowiedzi
Jako bardzo dobrą	20
Jako dobrą	26
Jako słabą	43
RAZEM	89

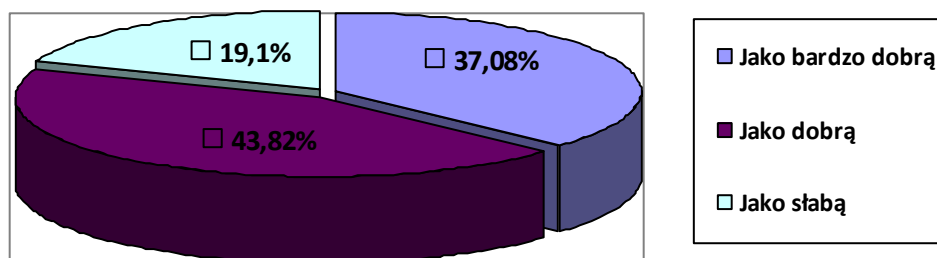
Wykres 4. Umiejętność wypowiadania się całymi zdaniami

Pytanie 5. Jak Pan/Pani ocenia umiejętność skupienia się dziecka na wykonywanym zadaniu?

Większość rodziców ocenia tą umiejętność jako „dobrą”. Następną najczęściej wybieraną odpowiedzią była odpowiedź pierwsza, czyli jako „bardzo dobrą”. W obu przypadkach rodzice uzasadniając swój wybór, najczęściej wpisywali, że dziecko nie ma problemu z koncentracją podczas wykonywania jakiejś czynności. Pozostała część rodziców (19,10%) uważa tę umiejętność za „słabą”. Uzasadnieniem tej odpowiedzi było to, że dzieci bardzo szybko rozpraszają się podczas wykonywania danej czynności lub po prostu nie mogą lub nie potrafią się skupić.

Tabela 5. Umiejętność skupienia się na wykonywanym zadaniu

Odpowiedzi	Liczba odpowiedzi
Jako bardzo dobrą	33
Jako dobrą	39
Jako słabą	17
RAZEM	89

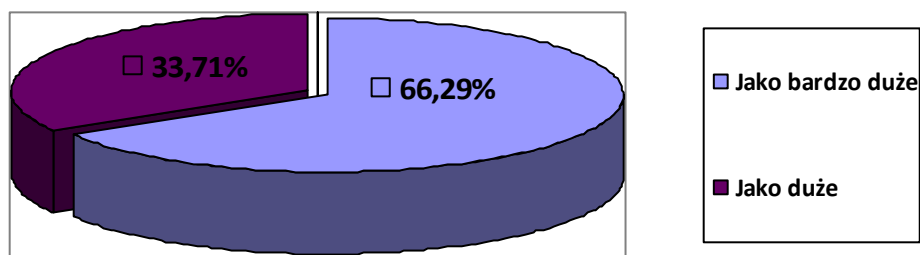
Wykres 5. Umiejętność skupienia się na wykonywanym zadaniu

Pytanie 6. Jak Pan/Pani ocenia zainteresowanie dziecka otaczającym go światem?

Zdecydowana większość rodziców, aż 77,29%, uważa, że zainteresowanie światem przez ich dziecko jest bardzo duże. Pozostali rodzice ocenili to zainteresowanie jako „duże”. Rodzice również bardzo podobnie uzasadnili swoje odpowiedzi pisząc, że dzieci są zaciekawione wieloma sprawami, zadają dużo pytań na temat otaczającej ich rzeczywistości. Natomiast nikt z ankietowanych nie uważa, że zainteresowanie dziecka otaczającym go światem jest słabe.

Tabela 6. Zainteresowanie otaczającym światem

Odpowiedzi	Liczba odpowiedzi
Jako bardzo duże	59
Jako duże	30
Jako słabe	0
RAZEM	89

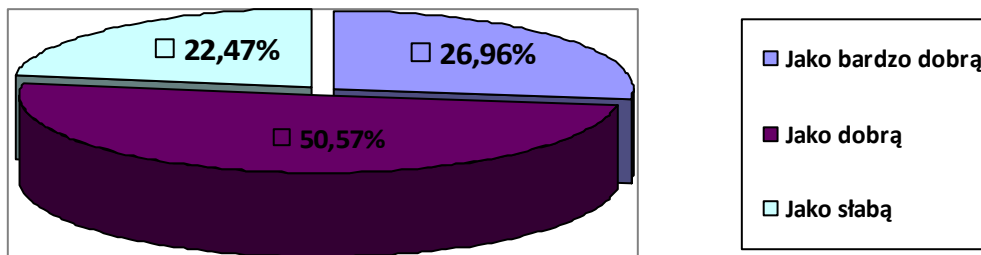
Wykres 6. Zainteresowanie otaczającym światem

Pytanie 7. Jak Pan/Pani ocenia sprawność ruchową swojego dziecka?

Najwięcej rodziców ocenia sprawność ruchową swojego dziecka jako „dobrą”, uzasadniając to tym, że dziecko jest bardzo ruchliwe. Bardzo podobnie rodzice ocenili sprawność ruchową swoich dzieci: jako „bardzo dobrą” (26,96) i jako „słabą” (22,47%). W pierwszym przypadku uzasadnieniem było to, że dziecko jest bardzo żywiołowe, a w drugim, że dziecko jest raczej powolne i również w wolniejszym tempie wykonuje wiele czynności

Tabela 7. Sprawność ruchowa

Odpowiedzi	Liczba odpowiedzi
Jako bardzo dobrą	24
Jako dobrą	45
Jako słabą	20
RAZEM	89

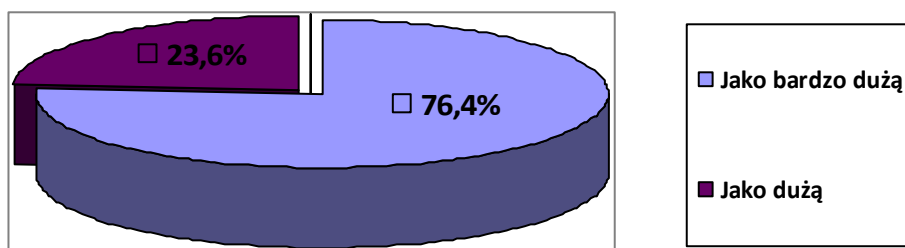
Wykres 7. Sprawność ruchowa

Pytanie 8. Jak Pan/Pani ocenia samodzielność dziecka w ubieraniu się i rozbieraniu?

Najwięcej badanych rodziców ocenia samodzielność dziecka w ubieraniu i rozbieraniu się jako „bardzo dobrą” (76,40%), wpisując w uzasadnieniu, że dziecko wykonuje te czynności w zupełności samodzielnie. Pozostała grupa rodziców wybrała drugą odpowiedź, uzasadniając swój wybór tym, że dziecko wykonuje te czynności samodzielnie, ale czasem potrzebuje niewielkiej pomocy osoby dorosłej.

Tabela 8. Samodzielność w ubieraniu i rozbieraniu się

Odpowiedzi	Liczba odpowiedzi
Jako bardzo dużą	68
Jako dużą	21
Jako słabą	0
RAZEM	89

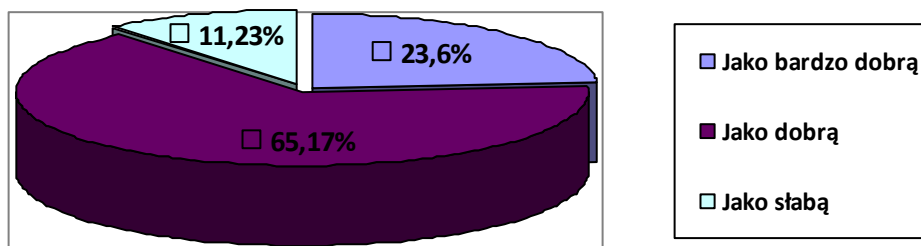
Wykres 8. Samodzielność w ubieraniu i rozbieraniu się

Pytanie 9. Jak Pan/Pani ocenia sprawność dziecka w posługiwaniu się kredkami, ołówkiem czy długopisem?

Odpowiedzi udzielone na to pytanie były zróżnicowane. Jednak większa część rodziców (65,17%) ocenia tą sprawność jako „dobrą”. Uzasadniając swoją odpowiedź tym, że dziecko poprawnie posługuje się kredką, ołówkiem czy też długopisem. Następnie 23,60% badanych rodziców ocenia tą sprawność jako „bardzo dobra”, wpisując takie samo uzasadnienie jak przy poprzedniej odpowiedzi. Najmniejsza część rodziców, uważa tę sprawność za „słabą”. Rodzice nie uzasadnili wyboru swoich odpowiedzi.

Tabela 9. Sprawność w posługiwaniu się kredkami, ołówkiem czy długopisem

Odpowiedzi	Liczba odpowiedzi
Jako bardzo dobrą	21
Jako dobrą	58
Jako słabą	10
RAZEM	89

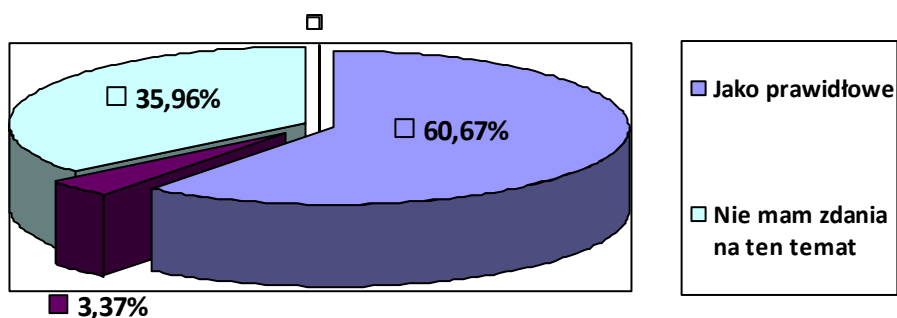
Wykres 9. Sprawność w posługiwaniu się kredkami, ołówkiem czy długopisem

Pytanie 10. Jak Pan/Pani ocenia reakcje dziecka na odniesione sukcesy?

Zdecydowanie większa część rodziców (60,67%) ocenia reakcje swojego dziecka jako prawidłowe, tłumacząc to tym, że dziecko jest zadowolone, radosne i szczęśliwe, jak również tym, że odniesienie sukcesu motywuje dziecko do dalszej pracy. Najmniej badanych rodziców (3,37%) oceniło reakcje swojego dziecka jako nieprawidłowe. Uzasadniali swój wybór tym, że dziecko w takiej sytuacji często zaczynają się uważać za lepsze i ważniejsze od innych, lub przechwalają się swoimi umiejętnościami. Pozostała część badanych rodziców (35,96%) nie miała zdania na ten temat i nie uzasadniła swoich odpowiedzi.

Tabela 10. Reakcje na odniesione sukcesy

Odpowiedzi	Liczba odpowiedzi
Jako prawidłowe	54
Jako nieprawidłowe	3
Nie mam zdania na ten temat	32
RAZEM	89

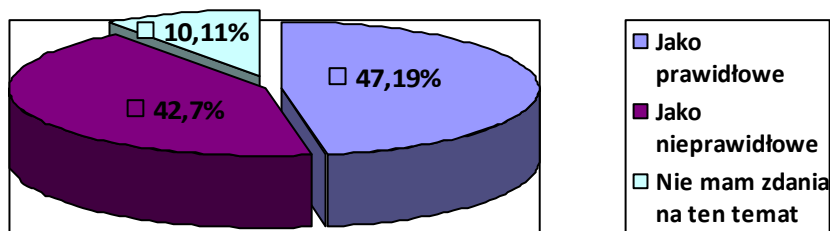
Wykres 10. Reakcje na odniesione sukcesy

Pytanie11. Jak Pan/Pani ocenia reakcje dziecka na doznane porażki?

Większość badanych rodziców (47,19%) uważa, że reakcje dziecka na doznane porażki są prawidłowe, uzasadniając swoją odpowiedź tym, że dziecko nie poddaje się, dalej się stara i pracuje systematycznie. Również duża liczba badanych (42,70%) ocenia tę reakcję jako nieprawidłową, wpisując w uzasadnieniu, że dziecko reaguje płaczem, krzykiem czy staje się agresywne. Natomiast pozostali rodzice nie mają zdania na ten temat, uzasadniając swoją odpowiedź obojętnością dzieci na doznane niepowodzenia czy porażki.

Tabela 11. Reakcje na doznane porażki

Odpowiedzi	Liczba odpowiedzi
Jako prawidłowe	42
Jako nieprawidłowe	38
Nie mam zdania na ten temat	9
RAZEM	89

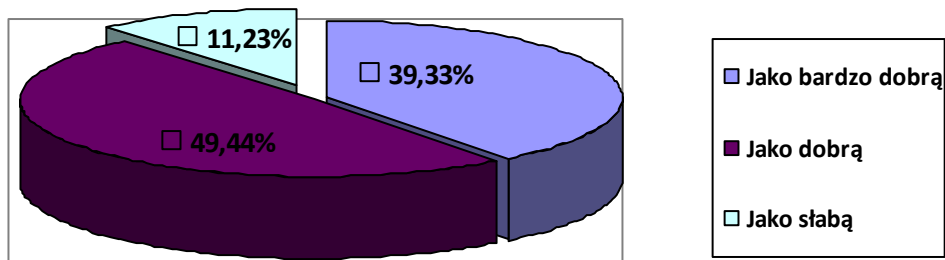
Wykres 11. Reakcje na doznane porażki

Pytanie 12. Jak Pan/Pani ocenia umiejętność odróżnienia dobra od zła przez dziecko?

Najwięcej rodziców ocenia tą umiejętność jako „dobłą” (49,44%), ale różnica między oceną dobrą a bardzo dobrą (39,33%) jest niewielka. Uzasadnieniem tych dwóch odpowiedzi było to, że rodzice tłumaczą swoim dzieciom, jakie zachowanie jest dobre, a jakie złe. Dlatego właśnie dzieci potrafią odróżnić te zachowania. Najmniejsza część rodziców (11,23%) ocenia tą umiejętność jako „słabą”, nie podając uzasadnienia.

Tabela 12. Umiejętność odróżnienia dobra od zła

Odpowiedzi	Liczba odpowiedzi
Jako bardzo dobrą	35
Jako dobrą	44
Jako słabą	10
RAZEM	89

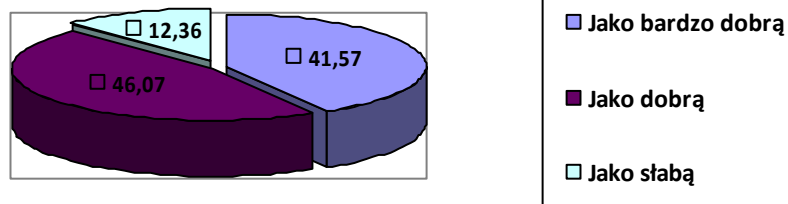
Wykres 12. Umiejętność odróżniania dobra od zła

Pytanie 13. Jak Pan/Pani ocenia umiejętność nawiązywania kontaktu z dorosłymi przez dziecko?

Większa część badanych rodziców (46,07%) ocenia tę umiejętność jako „dobrą”, natomiast mniejsza część (41,57%) ocenia ją jako „bardzo dobrą”. Uzasadnieniem w obu przypadkach było to, że dziecko nie wstydzi się osób dorosłych, jest otwarte, jak również chętnie nawiązuje kontakty. Pozostała część rodziców (12,36%) ocenia tą umiejętność jako „słabą”, uzasadniając swoją odpowiedź lękliwością i nieśmiałością dziecka.

Tabela 13. Umiejętność nawiązywania kontaktu z dorosłymi

Odpowiedzi	Liczba odpowiedzi
Jako bardzo dobrą	37
Jako dobrą	41
Jako słabą	11
RAZEM	89

Wykres 13. Umiejętność nawiązywania kontaktu z dorosłymi

Pytanie 14. Jak Pan/Pani ocenia umiejętność nawiązywania kontaktu z rówieśnikami przez dziecko?

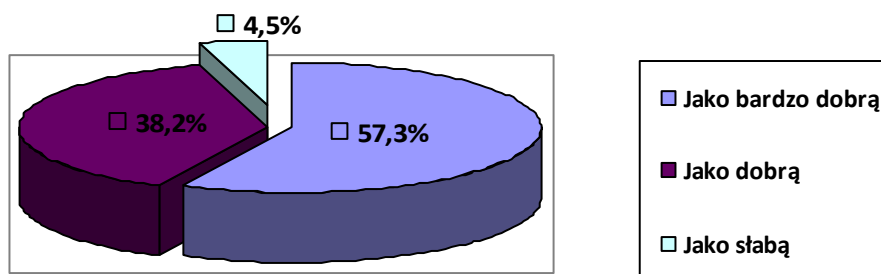
Najwięcej rodziców (57,30%) odpowiedziało, że umiejętność ta jest „bardzo dobra”. Nieco mniejsza część rodziców oceniła tą umiejętność jako „dobrą”.

Badani uzasadnili swoje odpowiedzi tym, że dziecko chętnie bawi się z rówieśnikami i jest śmiałe w stosunku do innych dzieci. Pozostała część rodziców odpowiedziała, że umiejętność ta jest „słaba”, wpisując w uzasadnieniu, że dziecko jest bardzo nieśmiałe.

Tabela 14. Umiejętność nawiązywania kontaktu z rówieśnikami

Odpowiedzi	Liczba odpowiedzi
Jako bardzo dobrą	51
Jako dobrą	34
Jako słabą	4

RAZEM	89
-------	----

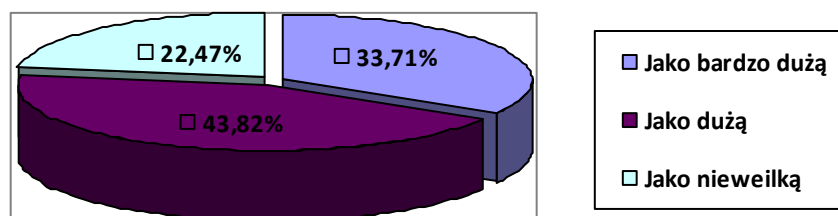
Wykres 14. Umiejętność nawiązywania kontaktu z rówieśnikami

Pytanie 15. Jak Pan/Pani ocenia swobodę w posługiwaniu się zwrotami grzecznościowymi przez dziecko?

Najwięcej badanych rodziców (43,82%) uważa, że swoboda dziecka w posługiwaniu się zwrotami grzecznościowymi jest duża. Mniejsza grupa rodziców (33,71%) odpowiedziała, że jest ona bardzo duża. Uzasadnienie tych odpowiedzi było podobne. Rodzice pisali, że dziecko potrafi używać takich zwrotów grzecznościowych jak: „proszę”, „przepraszam”, „dziękuję” i robi to bardzo często. Pozostali rodzice ocenili swobodę w posługiwaniu się tymi zwrotami jako niewielką, wyjaśniając, że dziecko używa takich słów tylko wtedy, kiedy zostanie o to poproszone.

Tabela 15. Swoboda w posługiwaniu się zwrotami grzecznościowymi

Odpowiedzi	Liczba odpowiedzi
Jako bardzo dużą	30
Jako dużą	39
Jako niewielką	20
RAZEM	89

Wykres 15. Swoboda w posługiwaniu się zwrotami grzecznościowymi

3.2. Wywiad przeprowadzony z nauczycielami

Wywiad przeprowadziłam z czterema Paniami, które są wychowawczyniami klas „0” w Szkole podstawowej nr 4 oraz nr 12 w Zgierzu. Staż pracy tych Pań wynosi od pięciu do dziesięciu lat.

Pytanie 1: „Jak Pani postrzega rozwój fizyczny większości swoich uczniów?”. Wszystkie zapytane o to nauczycielki odpowiedziały zgodnie, że postrzegają rozwój fizyczny większości swoich uczniów jako bardzo dobry i nie zauważają, aby uczniowie nieprawidłowo rozwijali się.

Pytanie 2: „Jak Pani ocenia odporność na choroby większości swoich uczniów?”. Na to pytanie dwie nauczycielki odpowiedziały: „*Oceniam tę odporność jako bardzo dużą*”, „*Uczniowie w mojej klasie na prawdę bardzo rzadko chorują*”. Natomiast pozostałe pytam o to samo nauczycielki odpowiedziały, że odporność uczniów z ich klasy na różne choroby jest bardzo mała. Uczniowie często chorują i nie uczęszczają do szkoły lub też zarażają się nawzajem.

Pytanie 3: „Jak Pani ocenia umiejętność wypowiedzania się uczniów na różne tematy w czasie lekcji?”. Odpowiedzi w tym przypadku były bardzo podobne. Wszystkie Panie stwierdziły, że uczniowie potrafią i bardzo starają się wypowiadać się na różne tematy, są bardzo aktywni i chętnie biorą udział w lekcji.

Pytanie 4: „Jak Pani ocenia umiejętność wypowiedzania się całymi zdaniami przez większość uczniów?” Pytane o to nauczycielki odpowiedziały

jednakowo: „Większość uczniów w klasie nie ma problemu, aby wypowiedzieć się całym zdaniem”. Jedna z nauczycielek, dodała, że są nieliczni uczniowie, którzy potrzebują jeszcze niewielkiej pomocy swojej nauczycielki. Inna z kolei, że trzeba pomagać uczniom w wypowiedzeniu się, ponieważ uczniowie często chcąc wypowiedzieć się jasno całym zdaniem, strasznie się w tym gubią i w rezultacie ciężko ich zrozumieć.

Pytanie 5: „Jak Pani ocenia umiejętność skupienia się większości uczniów na wykonywanym zadaniu?”. W odpowiedzi usłyszałam od wszystkich nauczycielek: „Oceniam tą umiejętność jako bardzo dużą”. Pytane o to Panie odpowiadały, iż pomimo tego, że pojedyncze osoby mają czasem problem z koncentracją, to jednak większa część uczniów potrafi skupić się na wykonywanym zadaniu. Praca na lekcji jest wtedy łatwiejsza i przebiega sprawniej.

Pytanie 6: „Jak Pani ocenia zainteresowanie większości uczniów otaczającym ich światem?”. Na to pytanie wszystkie udzielone mi odpowiedzi były jednakowe. Nauczycielki oceniają to zainteresowanie jako bardzo duże: „Chyba wszystkie dzieci na tym etapie rozwoju są ciekawe świata, tym co dzieje się wokół nich i zadają bardzo dużo pytań”, „Nie znam dziecka, które w tym okresie wiekowym nie byłoby zainteresowane otaczającym go światem” Uczniowie są zainteresowani i bardzo ciekawi wszystkim co dzieje się wokół nich, zadają mnóstwo pytań na różne tematy.

Pytanie 7: „Jak Pani ocenia sprawność ruchową większości uczniów?”. Trzy zapytane o to nauczycielki odpowiedziały, że oceniają sprawność ruchową swoich uczniów jako bardzo dużą: „Uczniowie w klasie są bardzo aktywni, chętnie również wykonują różne ćwiczenia i mają bardzo dużo pomysłów na aktywne spędzanie wolnego czasu”. Natomiast jedna z Pań odpowiedziała, że u większości uczniów ta sprawność jest również duża, jednak są uczniowie, u których jest ona mniejsza, na przykład z powodu nadwagi czy wręcz otyłości ucznia.

Pytanie 8: „Jak Pani ocenia samodzielność uczniów w ubieraniu i rozbieraniu się?”. Odpowiedzi nauczycielek były bardzo podobne. Panie uważają, że większość uczniów nie ma z tym problemu i potrafi samodzielnie ubrać i rozebrać się. „Tylko niektórzy uczniowie potrzebują jeszcze niewielkiej pomocy osoby dorosłej

przy wykonywaniu tej czynności". Pomimo tego, wychowawczynie zgodnie uważają, że wszyscy uczniowie starają się być już bardzo samodzielni .

Pytanie 9: „Jak Pani ocenia umiejętność uczniów w posługiwaniu się przyborami do pisania, rysowania i malowania?”. Wszystkie Panie odpowiedziały, że ta umiejętność u uczniów jest bardzo duża oraz, że większość uczniów nie ma problemu z prawidłowym posługiwaniem się przyborami szkolnymi.

Pytanie 10: „Jak Pani ocenia reakcje większości uczniów na odniesione sukcesy?”. Pytane o to nauczycielki, stwierdziły, że bardzo trudno im odpowiadać na to pytanie, gdyż takie reakcje w większości zależą od dziecka, jego wychowania oraz charakteru. Natomiast jeżeli miałyby oceniać te reakcje, oceniłyby je jako prawidłowe i pozytywne u większości uczniów: *„Uczniowie cieszą się z każdego, nawet najmniejszego osiągnięcia i odniesienie sukcesu motywuje je do dalszej pracy”*. Z drugiej jednak strony są uczniowie, którzy reagują nieprawidłowo: *„Wywyższają się czy też przechwalają, sprawiając przez to przykrość innym uczniom”*.

Pytanie 11: „Jak Pani ocenia reakcje większości uczniów na doznane porażki?”. Pytanie to było bardzo podobne do poprzedniego, również odpowiedzi wydały mi się bardzo zbliżone. *„To zależy od dziecka, niektórzy uczniowie reagują płaczem, nie chcą dalej pracować, natomiast druga część nie poddaje się i pracuje dalej”*. Odniesienie porażki motywuje takich uczniów do dalszej, systematycznej pracy.

Pytanie 12: „Jak Pani ocenia umiejętność odróżniania dobrego od zła przez większość uczniów?”. Nauczycielki na to pytanie opowiedziały zgodnie, że ich uczniowie potrafią odróżnić dobro od zła, wiedzą jakie zachowanie jest dobre i prawidłowe, a jakie złe. *„Uczniowie potrafią odróżniać te dwa tak różne zachowania”*.

Pytanie 13: „Jak Pan/Pani ocenia umiejętność nawiązywania kontaktu z dorosłymi przez większość uczniów?”. Wszystkie nauczycielki oceniały tę umiejętność jako bardzo dobrą, *„Większość uczniów nie ma problemu z nawiązywaniem kontaktów”*. Znaczna większość uczniów jest śmiała i otwarta na kontakty z dorosłymi.

Pytanie 14: „Jak Pani ocenia umiejętność nawiązywania kontaktu z rówieśnikami przez większość uczniów?”. To pytanie również dotyczyło

umiejętności nawiązywania przez uczniów kontaktu, ale tym razem pytałam jak wyglądają kontakty między uczniami.

Tutaj również wszystkie odpowiedzi były takie same. Umiejętność nawiązywania kontaktów z rówieśnikami przez większość uczniów jest bardzo duża: *„Uczniowie chętnie współpracują ze sobą, nie wstydzą się siebie i bardzo łatwo nawiązują kontakty między sobą”*.

Pytanie 15: „Jak Pani ocenia umiejętność przystosowania się większości uczniów do otoczenia szkolnego?”. W ostatnim już pytaniu poprosiłam nauczycielki, aby oceniły jak uczniowie radzą sobie z przystosowaniem się do otoczenia szkolnego. Odpowiedzi trochę różniły się od siebie. Pierwsza z wychowawczyń oceniła tę umiejętność jako słabą: *„Uczniowie z tej klasy mają problem z przystosowaniem się do otoczenia szkolnego, można odnieść wrażenie, że większość dzieci czuje się zagubiona”*. Natomiast trzy pozostałe wychowawczynie odpowiedziały że w ich klasach są pojedyncze dzieci, które nie do końca potrafią przystosować się do otoczenia szkolnego, ale pozostała część uczniów nie ma z tym problemu.

3.3. Uzyskane wyniki wobec przedstawionej problematyki badawczej

Problem główny w mojej pracy brzmi: **„Jaka jest gotowość dzieci 6-letnich do podjęcia nauki w szkole?”**

Z przeprowadzonych badań wśród nauczycielek i rodziców uczniów, jednoznacznie wynika, iż dzieci 6-letnie są gotowe do podjęcia nauki w szkole. Można również stwierdzić, że ta gotowość jest dosyć wysoka. Większość dzieci została dobrze przygotowana do podjęcia nauki w szkole w klasach pierwszych. Zdarzają się tylko nieliczni uczniowie, którzy mają problemy, czy tacy którzy nie oswoili się jeszcze z otoczeniem szkolnym.

Na podstawie przeprowadzonych badań i uzyskanych wyników odnoszę się w następujący sposób do problemów szczegółowych w mojej pracy.

1. Jaki jest stan rozwoju fizycznego dziecka 6-letniego?

Podczas przeprowadzania badań, zarówno w wypełnionych przez rodziców ankietach jaki i podczas wywiadu z nauczycielkami dowiedziałam się, że stan rozwoju fizycznego 6-latków uczęszczających do klas zerowych Szkoły Podstawowej jest dobry. Rodzice tych uczniów nie mieli żadnych zastrzeżeń co do prawidłowego rozwoju fizycznego swojego dziecka i oceniali ten stan jako prawidłowy. Również pytane o stan rozwoju fizycznego swoich uczniów nauczycielki, odpowiadały, że jest on wysoki. Można zatem stwierdzić, że większość dzieci rozwija się prawidłowo i pod względem rozwoju fizycznego dzieci 6-letnie są gotowe do podjęcia nauki w szkole.

2. Jaki jest poziom rozwoju intelektualnego dziecka 6-letniego?

Zarówno większość rodziców jak i badane nauczycielki uważają, że poziom intelektualny dzieci jest wysoki. Uczniowie są ciekawi otaczającego ich świata, większość z nich nie ma żadnego problemu z wypowiedaniem się na lekcji, uczniowie chętnie pracują na lekcjach i są bardzo aktywni. Nie mają problemu z wykonywaniem wyznaczonych im zadań. Z uzyskanych odpowiedzi podczas wywiadu z nauczycielkami oraz z kwestionariusza ankiet wypełnianych przez rodziców, wynika, iż uczniowie pod względem intelektualnym są gotowi do rozpoczęcia nauki w klasach pierwszych.

3. Jaki jest poziom rozwoju motorycznego dziecka 6-letniego?

Na podstawie odpowiedzi, które uzyskałam mogę stwierdzić, że zarówno większość rodziców jaki i nauczycielki oceniają poziom rozwoju motorycznego dzieci 6-letnich jako bardzo dobry. Uczniowie starają się być coraz bardziej samodzielni przy wykonywaniu różnych czynności. Większość z nich poprawnie posługuje się różnorodnymi przyborami szkolnymi, samodzielnie ubierają i rozbierają się. Większość badanych przyznała również, że dzieci w tym okresie wiekowym są bardzo ruchliwe i żywiołowe.

4. Jaki jest poziom rozwoju emocjonalnego dziecka 6-letniego?

Pytałam tu między innymi o emocje czy uczucia, które towarzyszą dziecku podczas różnych sytuacji, o to jak uczniowie reagują na sukcesy, a jak na porażki. Z uzyskanych odpowiedzi zarówno wśród rodziców jak i nauczycielek wynika, iż większość dzieci jest bardzo dobrze rozwinięta emocjonalnie. Większość uczniów prawidłowo reaguje na różne bodźce, prawidłowo oceniają sytuacje. Tylko nieliczni uczniowie mają z tym problem i zdarza się, że pod wpływem emocji ich zachowanie w różnych sytuacjach nie jest prawidłowe. Pomimo tego można stwierdzić, że znaczna większość dzieci prawidłowo rozwija się emocjonalnie.

5. Jaki jest poziom rozwoju społecznego dziecka 6-letniego?

Uzyskane odpowiedzi na pytania, które odnosiły się do tego problemu, jednoznacznie świadczą o tym, iż poziom rozwoju społecznego dzieci 6-letnich jest bardzo wysoki. Zarówno rodzice uczniów oraz ich nauczycielki uważają, że dzieci są dostosowane społecznie, nie mają problemu z nawiązywaniem kontaktów zarówno z innymi osobami dorosłymi jak również ich rówieśnikami. Dzieci są otwarte, chętnie pracują razem na lekcjach i nie wstydzą się siebie. Większość uczniów nie ma również problemu z przystosowaniem się do otoczenia szkolnego. Można więc stwierdzić, iż pod względem rozwoju społecznego, większość dzieci 6-letnich jest gotowa do podjęcia nauki w szkole.

3.4. Badania własne wobec badań krajowych – Skala Gotowości Szkolnej

Skala Gotowości Szkolnej (SGS), jest to metoda obserwacyjna dla nauczycieli dzieci sześciolletnich, o charakterze skali szacunkowej. Jej autorką jest Elżbieta Koźniewska. Pierwsza wersja tej metody opracowana została w 2004 roku, przy konsultacji pracowników Centrum Medycznego Pomocy Psychologicznej – Pedagogicznej, którzy wystąpili w roli sędziów kompetentnych. Pierwsze badanie pilotażowe odbyło się w 2005 roku, jego celem było przeprowadzenie przez nauczycieli dwu tygodniowej obserwacji oraz wypełnienie arkuszy SGS. W badaniach wzięli udział nauczyciele z dziesięciu warszawskich przedszkoli.

W 2006 roku, w grudniu, odbyło się drugie badanie pilotażowe, w którym wzięło udział szesnaście nauczycielek z różnych miejscowości. Również w 2006 roku, w maju przeprowadzono standaryzacyjne badanie Skali Gotowości Szkolnej, którym zostało objętych cztery tysiące dzieci z całej Polski. W grudniu tego samego roku, metoda SGS została upowszechniona jako publikacja „Doradca Nauczyciela Sześciolatek”, w ramach projektu EFS „Badanie gotowości szkolnej sześciolatek”.

W publikacji tej wymienione są te umiejętności i zachowania, które są ważne dla poznania osiągnięć, zainteresowań, upodobań, a również trudności, z jakimi borykają się dzieci w związku z osiągnięciem gotowości szkolnej. Przyjęto, że dojrzałość szkolna dziecka sześciolatka powinna być rozpatrywana poprzez jego zachowanie i działania w środowisku przedszkola i szkoły.

Skala Gotowości Szkolnej składa się z pięciu części. W części pierwszej wymienione są umiejętności oraz zachowania związane z aktywnością poznawczą dzieci, w drugiej zachowania dzieci w grupie ich rówieśników, część trzecia dotyczy samodzielności dzieci oraz ich umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach, w części czwartej zwraca się uwagę na aktywność zadaniową dziecka, która podejmowana jest samodzielnie lub z pomocą i pod kierunkiem nauczyciela, natomiast piąta i ostatnia część dotyczy przygotowania dziecka do nauki pisania, czytania oraz matematyki.

Zachowania i umiejętności dzieci, które zamieszczone są w Skali Gotowości Szkolnej, są zgodne z osiągnięciami rozwojowymi dzieci w wieku sześciu i siedmiu lat w momencie ukończenia przez nie wieku przedszkolnego, a rozpoczęcia młodszego wieku szkolnego. Autorzy SGS dużą uwagę przywiązują do różnic rozwojowych dzieci oraz do specyfiki rozwoju psychospołecznego, który łączy się z rozwojem inicjatywy, a także z poczuciem kompetencji.

Po licznych próbach i po analizach statystycznych wyników badań, zrealizowanych w 2006 roku w maju, struktura podskal SGS została zweryfikowana. Obecnie Skala składa się z sześciu podskal:

- Umiejętności Szkolne (USZ)
- Kompetencje Poznawcze (KP)
- Sprawność Motoryczna (SM)
- Samodzielność (SA)

- Niekonfliktowość (NK)
- Aktywność Społeczna (AS)

Aktualnie proponuje się nauczycielom, aby dwukrotnie zastosowali Skalę Gotowości Szkolnej w czasie trwania roku wychowania przedszkolnego. Wyróżnia się tu:

- obserwacje wstępna, która nauczyciel przeprowadza pod koniec pierwszego lub na samym początku drugiego semestru
- obserwacja dojrzałości szkolnej dzieci, przeprowadzoną na zakończenie roku wychowania przedszkolnego

Celem tych wszystkich obserwacji, jest udzielenie przez nauczyciela odpowiedzi na pytania co ułatwi lub też co może utrudniać dzieciom przygotowanie do nauki w szkole. Zauważenie przez nauczyciela różnych umiejętności oraz zachowań dzieci, następnie analiza tego, może w dużym stopniu ułatwić nauczycielowi sposób pracy z dziećmi. Tym samym jest pomocne przy powtórnej obserwacji w zachowaniu dzieci. Nauczyciel lepiej może oszacować zmiany w zachowaniu i postępach dzieci oraz może lepiej ocenić postępy w nabywaniu przez nie kolejnych umiejętności.

Celem obserwacji gotowości szkolnej przez nauczycieli wychowania przedszkolnego jest określenie poziomu dojrzałości dzieci do nauki w szkole dla poszczególnych typów umiejętności oraz zachowań, które składają się na SGS i tworzą podskale. Informacja o stopniu gotowości szkolnej, obok analizy wyników, jest ważna zarówno dla nauczycieli jak i dla rodziców dzieci. Podejmują oni bowiem decyzje o dalszej edukacji dziecka, zaś przekazane dalej informacje nauczycielom pracującym w szkole, ułatwią im zaplanowanie pracy z uwzględnieniem potrzeb edukacyjnych dziecka. Przed zastosowaniem Skali Gotowości Szkolnej, każdy nauczyciel, musi dokładnie zapoznać się z nią, zrozumieć sposób posługiwania się SGS, również sposób obliczania i interpretowania wyników. Należy również przedstawić SGS rodzicom dzieci oraz uzyskać ich zgodę na wykorzystanie jej w grupie.⁸⁷.

⁸⁷ Frydrychowicz A., Koźniewska E., Matuszewski A., Zwierzyńska E. (2006), *Skala Gotowości Szkolnej*. Warszawa, s. 7-45.

Wyniki badań przeprowadzonych między innymi w Bydgoszczy, Toruniu czy we Włocławku w 2008 roku z zastosowaniem SGS, są w dużym stopniu zbliżone z badaniami przeprowadzonymi przeze mnie w szkołach podstawowych w Zgierzu.

PODSUMOWANIE

Trudna decyzja związana z posłaniem 6 – latka do szkoły w dalszym ciągu spędza sen z powiek wielu rodzicom. Podejmując taką decyzję, należy pamiętać o tym, że każde dziecko rozwija się w innym tempie. Ma swoją dynamikę i rytm rozwoju. O poziomie rozwoju dziecka decyduje szereg czynników, przede wszystkim wrodzone zdolności, talenty rodzicielskie, warunki w jakich dziecko się wychowuje, zdobyte dotychczasowe doświadczenia i wiele innych, pozornie mniej ważnych spraw.

Większość badanych rodziców oraz nauczycielki uczniów 6 – letnich, które uczęszczają do klas zerowych szkoły podstawowej, odpowiedziało bardzo pozytywnie. na zadane pytania o gotowość dzieci 6-letnich do podjęcia nauki szkolnej Ta pozytywna ocena dotyczyła ich gotowości:

- fizycznej,
- intelektualnej,
- motorycznej,
- emocjonalnej,
- społecznej.

Odnosząc się do postawionych celów w tej pracy, a mianowicie

poznawczego:

- pozyskałam informacje o stanie gotowości dzieci 6-letnich do podjęcia nauki w szkole, w odniesieniu do wybranej próby badawczej,

teoretycznego:

- zebrałam publikowany materiał na temat dojrzałości szkolnej 6-letnich dzieci oraz przeprowadzonych badań na ten temat,.

praktycznego:

- podjęta przeze mnie problematyka badawcza wzbudziła zainteresowanie wśród nauczycieli szkoły podstawowej.

BIBLIOGRAFIA

1. Brejnak W. (2006), *Czy twój przedszkolak dojrzał do nauki?* Warszawa.
2. Cech E. (2009), *Diagnoza wstępna dziecka rozpoczynającego naukę w klasie I.* Warszawa.
3. Frydrychowicz A., Koźniewska E., Matuszewski A., Zwierzyńska E. (2006), *Skala gotowości szkolnej.* Warszawa.
4. Głazewski M. (2009), *Edukacja to więcej niż uczenie się: przedszkole i szkoła w dialogu.* Kraków.
5. Gruszczyk – Kolczyńska E. (2011), *Nauczycielska diagnoza gotowości do podjęcia nauki szkolnej.* Kraków.
6. Guz S., Zwierzchowska I. (2010), *O pomyślny szkolny start dziecka.* Warszawa.
7. Jarosz E., Wysocka E. (2003), *Diagnoza psychopedagogiczna: podstawowe problemy i rozwiązania.* Warszawa.
8. Jegier A. (2009), *Moje dziecko w przedszkolu.* Gdańsk.
9. Klus – Stańska D. (2004), *Adaptacja szkolna siedmiolatków.* Olsztyn.
10. Klim - Klimaszewska A. (2005), *Pedagogika przedszkolna: przygotowanie dzieci do nauki w szkole.* Warszawa.
11. Kopik A. (red.) (2007), *Sześciolatki w Polsce. Diagnoza badanych sfer rozwoju.* Kielce.
12. Łobocki M. (1978), *Metody badań pedagogicznych.* Warszawa.
13. Łobocki M. (2001), *Metody i techniki badań pedagogicznych.* Kraków.
14. Markowska M. (red.) (2007), *Sześciolatki w Polsce. Diagnoza badanych sfer rozwoju.* Kielce.
15. Meinders – Lücking F., Loy S. (2009). *Czy moje dziecko osiągnęło dojrzałość szkolną?* Kielce.
16. Nadolna B. (2009), *Przygotowanie przedszkolaka do szkoły.* Poznań.
17. Ogrodzińska T. (2004), *Nigdy nie jest za wcześnie – rozwój i edukacja małych dzieci.* Warszawa.
18. Pilch T. (1995), *Zasady badań pedagogicznych.* Warszawa.
19. Pilch T., Bauman T. (2001), *Zasady badań pedagogicznych, strategie ilościowe i jakościowe.* Warszawa.
20. Rokicińska I. (2010), *Diagnoza dziecka rozpoczynającego naukę w klasie pierwszej.* Gdańsk.

21. Tryzno E. (2008), *Diagnoza edukacyjna dzieci 6-, 7- letnich rozpoczynających naukę*. Gdańsk.
22. Wąsik I., Klimkowska L. (2011), *Diagnoza przedszkolna gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole*. Gdańsk.
23. Węglińska M. (2008), *Jaki pisać pracę magisterską?*. Kraków.
24. Wilgocka – Okoń B. (2003), *Gotowość szkolna dzieci sześciolatków*. Warszawa.
25. Zakrzewska B. (2006), *Każdy przedszkolak dobrym uczniem w szkole*. Warszawa.

Czasopisma

1. Brejnak W. (2009), *O dojrzewaniu do dojrzałości szkolnej*. „Życie Szkoły”, nr 8.
1. Brejnak W. (2009), *Sześciolatki a nauka szkolna*. „Życie Szkoły”, nr 10.
2. Bysyngier M.(2010), *Sześciolatki w klasie pierwszej*. „Życie Szkoły”, nr 6.
3. Dąbek K.(2011), *Sześciolatek w szkole*. „Życie Szkoły”, nr 2.
4. Filipiak E. (2005), *Dojrzałość potrzebna od dziecka*. „Psychologia w Szkole”, nr 3.
5. Godlewska A.(2011), *Sześciolatki na strat*. „Życie Szkoły”, nr 8.
6. Kuszak K.(2007), *Dziecko samodzielne w szkole*. „Życie Szkoły”, nr 7.
7. Malinowski A.(2006), *Wiek rozpoczęcia nauki szkolnej*. „Życie Szkoły”, nr 7.
8. Marek E.(2008), *Wczesna edukacja dziecka – klucz do osobowości*. „Życie Szkoły”, nr 7.
9. Marek E. (2007), *Diagnoza gotowości szkolnej sześciolatka*. „Życie Szkoły”, nr 7.
10. Nadrowska K.(2011), *Jak wspomagać rozwój motoryczny dziecka sześciolatka*. „Życie Szkoły”, nr 8.
11. Nadrowska K.(2011), *Jak wspierać sprawność manualną na starcie szkolnym*. „Życie Szkoły”, nr 9.
12. Oterman M.(2010), *Badanie dojrzałości szkolnej*. „Życie Szkoły”, nr 6.
13. Sierka M. (2005), *Gotowi do szkoły*. „Psychologia w Szkole”, nr 3.
14. Skowrońska A. (2007), *Dojrzałość szkolna*. „Życie Szkoły”, nr 7.
15. Zając G.(2007), *O dobre samopoczucie pierwszoklasisty*. „Życie Szkoły”, nr 7.

ZESTAWIENIE TABEL

Tabela 1 Rozwój fizyczny	43
Tabela 2 Odporność na choroby.....	44
Tabela 3 Umiejętność wypowiadania się na różne tematy.....	45
Tabela 4 Umiejętność wypowiadania się całymi zdaniami.....	46
Tabela 5 Umiejętność skupienia się na wykonywanym zadaniu.....	47
Tabela 6 Zainteresowania otaczającym światem.....	48
Tabela 7 Sprawność ruchowa.....	49
Tabela 8 Samodzielność w ubieraniu i rozbieraniu się.....	50
Tabela 9 Sprawność w posługiwaniu się kredkami, ołówkiem czy długopisem.....	51
Tabela 10 Reakcje na odniesione sukcesy.....	52
Tabela 11 Reakcje na odniesione porażki.....	53
Tabela 12 Umiejętność odróżniania dobra od zła.....	54
Tabela 13 Umiejętność nawiązywania kontaktu z dorosłym.....	55
Tabela 14 Umiejętność nawiązywania kontaktu z dziećmi.....	56
Tabela 15 Swoboda w posługiwaniu się zwrotami grzecznościowymi.....	57

ZESTAWIENIE WYKRESÓW

Wykres I Rozwój fizyczny	44
---------------------------------------	----

Wykres 2	Odporność na choroby.....	45
Wykres 3	Umiejętność wypowiadania się na różne tematy.....	46
Wykres 4	Umiejętność wypowiadania się całymi zdaniami.....	47
Wykres 5	Umiejętność skupienia się na wykonywanym zadaniu.....	48
Wykres 6	Zainteresowania otaczającym światem.....	49
Wykres 7	Sprawność ruchowa.....	50
Wykres 8	Samodzielność w ubieraniu i rozbieraniu się.....	51
Wykres 9	Sprawność w posługiwaniu się kredkami, ołówkiem czy długopisem.....	52
Wykres 10	Reakcje na odniesione sukcesy.....	53
Wykres 11	Reakcje na odniesione porażki.....	54
Wykres 12	Umiejętność odróżniania dobra od zła.....	55
Wykres 13	Umiejętność nawiązywania kontaktu z dorosłymi.....	56
Wykres 14	Umiejętność nawiązywania kontaktu z dziećmi.....	57
Wykres 15	Swoboda w posługiwaniu się zwrotami grzecznościowymi.....	58

ANEKSY

Kwestionariusz ankiety dla rodziców

Szanowni Państwo,

jestem studentką Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Łodzi. Piszę pracę magisterską na temat: „Gotowość dziecka 6-letniego do podjęcia nauki w szkole”. W związku z tym zwracam się do Państwa z uprzejmą prośbą o udzielenie odpowiedzi na poniższe pytania ankiety. Ankieta jest anonimowa. Bardzo proszę o szczerze odpowiedzi. Wyniki zostaną wykorzystane wyłącznie na potrzeby mojej pracy. Proszę o zaznaczenie wybranej odpowiedzi kółkiem i jeśli to możliwe, uzasadnienie jej.

Dziękuję za poświęcenie czasu na wypełnienie ankiety.

Ankietę wypełnia: :

A)Kobieta B)Mężczyzna

Wiek:

- A) 20-30
- B) 30-35
- C) 35-40
- D) 40 i więcej

1. Jak można ocenić rozwój fizyczny Pana/Pani dziecka?

- a) jako bardzo dobry
- b) jako dobry
- c) jako słaby

uzasadnienie wybranej

dopowiedzi

.....

.....

2. Jak Pan/Pani ocenia odporność dziecka na choroby?

- a) jako bardzo dużą

b) jako dużą

c) jako słabą

uzasadnienie wybranej

dopowiedzi

.....

.....

3. Jak Pan/Pani ocenia umiejętność wypowiadania się swojego dziecka na różne tematy?

a) jako bardzo dobrą

b) jako dobrą

c) jako słabą

uzasadnienie wybranej

dopowiedzi

.....

.....

4. Jak Pan/Pani ocenia umiejętność wypowiadania się dziecka całymi zdaniami?

a) jako bardzo dobrą

b) jako dobrą

c) jako słabą

uzasadnienie wybranej

dopowiedzi

.....

.....

5. Jak Pan/Pani ocenia umiejętność skupienia się dziecka na wykonywanym zadaniu?

a) jako bardzo dobrą

b) jako dobrą

d) jako słabą

uzasadnienie wybranej

dopowiedzi

.....
.....

6. Jak Pan/Pani ocenia zainteresowanie dziecka otaczającym go światem?

a) jako bardzo duże

b) jako duże

c) jako słabe

uzasadnienie wybranej

dopowiedzi

.....
.....

7. Jak Pan/Pani ocenia sprawność ruchową swojego dziecka?

a) jako bardzo dobrą

b) jako dobrą

c) jako słabą

uzasadnienie wybranej

dopowiedzi

.....
.....

8. Jak Pan/Pani ocenia samodzielność dziecka w ubieraniu i rozbieraniu się?

a) jako bardzo dużą

b) jako dużą

c) jako słabą

uzasadnienie wybranej

dopowiedzi

.....
.....

9. Jak Pan/Pani ocenia sprawność dziecka w posługiwaniu się kredkami,
ołówkiem czy długopisem?

a) jako bardzo dobrą

- b) jako dobrą
- c) jako słabą

uzasadnienie wybranej
dopowiedzi

.....
.....

10. Jak Pan/Pani ocenia reakcje dziecka na odniesione sukcesy?

- a) jako prawidłowe
- b) jako nieprawidłowe
- c) nie mam zdania na ten temat

uzasadnienie wybranej
dopowiedzi

.....
.....

11. Jak Pan/Pani ocenia reakcje dziecka na doznane porażki?

- a) jako prawidłowe
- b) jako nieprawidłowe
- d) nie mam zdania na ten temat

uzasadnienie wybranej
dopowiedzi

.....
.....

12. Jak Pan/Pani ocenia umiejętność odróżniania dobra od zła przez dziecko?

- a) jako bardzo dobrą
- b) jako dobrą
- c) jako słabą

uzasadnienie wybranej
dopowiedzi

.....

.....

13. Jak Pan/Pani ocenia umiejętność nawiązywania kontaktu z dorosłymi przez dziecko?

- a) jako bardzo dobrą
- b) jako dobrą
- c) jako słabą

uzasadnienie wybranej
dopowiedzi

.....

.....

14. Jak Pan/Pani ocenia umiejętność nawiązywania kontaktu z rówieśnikami przez dziecko?

- a) jako bardzo dobrą
- b) jako dobrą
- c) jako słabą

uzasadnienie wybranej
dopowiedzi

.....

.....

15. Jak Pan/Pani ocenia swobodę w posługiwaniu się zwrotami grzecznościowymi przez dziecko?

- a) jako bardzo dużą
- b) jako dużą
- c) jako niewielką

uzasadnienie wybranej
dopowiedzi

.....
.....

Kwestionariusz ankiety dla nauczycieli

Szanowni Państwo,

jestem studentką Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Łodzi. Piszę pracę magisterską na temat: „Gotowość dziecka 6-letniego do podjęcia nauki w szkole”. W związku z tym zwracam się do Państwa z uprzejmą prośbą o udzielenie odpowiedzi na poniższe pytania zawarte w ankiecie. Ankieta jest anonimowa. Proszę o szczerą odpowiedź. Wyniki zostaną wykorzystane wyłącznie na potrzeby mojej pracy. Proszę o zaznaczenie wybranej odpowiedzi kółkiem i jeśli to możliwe, uzasadnienie jej.

Dziękuję za czas poświęcony na wypełnienie ankiety.

Ankiety wypełnia:

A)Kobieta

B) Mężczyzna

Staż pracy::

1. 1-5 lat
2. 5-10 lat
3. 10-15
4. 20 i więcej lat

1. Jak Pan/Pani postrzega rozwój fizyczny większości swoich uczniów?

- a) jako bardzo dobry
- b) jako dobry
- c) jako słaby

uzasadnienie

wyboru

.....

.....

.

2. Jak Pan/ Pani ocenia odporność na choroby większości swoich uczniów?

- a) jako bardzo dużą
- b) jako dużą
- c) jako słabą

uzasadnienie

wyboru

.....

.....

3. Jak Pan/Pani ocenia umiejętność wypowiedziania się uczniów na różne tematy w czasie lekcji?

- a) jako bardzo dobrą
- b) jako dobrą
- c) jako słabą

uzasadnienie
wyboru
.....
.....

4. Jak Pan/Pani ocenia umiejętność wypowiedzania się całymi zdaniami przez większość uczniów?

a) jako bardzo dużą

b) jako dużą

c) jako słabą

uzasadnienie
wyboru
.....
.....

5. Jak Pan/Pani ocenia umiejętność skupienia się większości uczniów na wykonywanym zadaniu?

a) jako bardzo dużą

b) jako dużą

c) jako słabą

uzasadnienie
wyboru
.....
.....

6. Jak Pan/Pani ocenia zainteresowanie większości uczniów otaczającym ich światem?

a) jako bardzo duże

b) jako duże

c) jako słabe

uzasadnienie
wyboru

.....
.....

7. Jak Pan/Pani ocenia sprawność ruchową większości uczniów?

- a) jasko bardzo dużą
- b) jako dużą
- c) jako słabą

uzasadnienie

wyboru
.....
.....

8. Jak Pan/Pani ocenia samodzielność uczniów w ubieraniu i rozbieraniu się?

- a) jako bardzo dużą
- b) jako dużą
- c) jako słabą

uzasadnienie

wyboru
.....
.....

9. Jak Pan/Pani ocenia umiejętność uczniów w posługiwaniu się przyborami do pisania, rysowania i malowania?

- a) jako bardzo dużą
- b) jako dużą
- c) jako słabą

uzasadnienie

wyboru
.....
.....

10. Jak Pan/Pani ocenia reakcje większości uczniów na odniesione sukcesy?

- a) jako prawidłowe
- b) jako nieprawidłowe
- c) trudno dokonać uogólnień

uzasadnienie

wyboru
.....
.....

11. Jak Pan/Pani ocenia reakcje większości uczniów na doznane porażki?

- a) jako prawidłowe
- b) jako nieprawidłowe
- c) trudno dokonać uogólnień

uzasadnienie

wyboru
.....
.....

12. Jak Pan/Pani ocenia umiejętność odróżniania dobrego od zła przez większość uczniów?

- a) jako bardzo dobrą
- b) jako dobrą
- c) jako słabą

uzasadnienie

wyboru
.....
.....

13. Jak Pan/Pani ocenia umiejętność nawiązywania kontaktu z dorosłymi przez większość uczniów?

- a) jako bardzo dobrą

b) jako dobrą

c) jako słabą

uzasadnienie

wyboru

.....

.....

14. Jak Pan/Pani ocenia umiejętność nawiązywania kontaktu z rówieśnikami przez większość uczniów?

a) jako bardzo dobrą

b) jako dobrą

c) jako słabą

uzasadnienie

wyboru

.....

.....

15. Jak Pan/Pani ocenia umiejętność przystosowania się większości uczniów do otoczenia szkolnego?

a) jako bardzo dobrą

b) jako dobrą

c) jako słabą

uzasadnienie

wyboru

.....

.....

